

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:
«Διαχείριση Πληροφοριών σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία, Μουσεία»

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Πρόθεση διακοπής φοίτησης: έρευνα σε προπτυχιακούς
φοιτητές στον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης**

Συγγραφέας

Γεωργία Πολυχρονίδου (Α.Μ. 206682023)

Επιβλέπουσα: Ευτυχία Βραϊμάκη, Επικουρική Καθηγήτρια

Αθήνα, Ιούλιος 2022

Επιτροπή Εξέτασης

1. Ευτυχία Βραϊμάκη
2. Κουλούρης Αλέξανδρος
3. Κυπριανός Κωνσταντίνος

Δήλωση Συγγραφέα Μεταπτυχιακής Εργασίας

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Γεωργία Πολυχρονίδου του Δημητρίου με αριθμό μητρώου 206682023 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Διαχείριση Πληροφοριών σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία, Μουσεία του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Δεν επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

Γεωργία Πολυχρονίδου

Ευχαριστίες – Αφιερώσεις

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στην επιβλέπουσα της διπλωματικής μου, επίκουρη καθηγήτρια , Ευτυχία Βραϊμάκη, για την καθοδήγηση, την ενθάρρυνσή της και την κατανόηση σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή Αλέξανδρο Κουλούρη για τη βοήθειά του στην προώθηση του ερωτηματολογίου.

Τέλος θέλω να ευχαριστήσω το σύζυγό μου, Νίκο Πίτσιο, για τη συμπαράσταση και την βοήθεια του, ψυχολογική και πρακτική, σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού μου και φυσικά την κόρη μου Ειρήνη για την κατανόηση που έδειξε όλες αυτές τις ώρες που με στερήθηκε.

Ιούλιος 2022

Γεωργία Πολυχρονίδου

Περίληψη στα ελληνικά

Η εγκατάλειψη των σπουδών είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που απασχολεί την τριτοβάθμια εκπαίδευση και έχει αρνητικές επιπτώσεις σε ολόκληρη την κοινωνία. Οι λόγοι που οδηγούν στη λήψη αυτής της απόφασης ποικίλουν, ωστόσο η προσπάθεια εντοπισμού τους είναι κομβικής σημασίας για την κατανόηση του φαινομένου και την προσπάθεια αναχαίτισης του. Ο στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει κατά πόσο το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών απαντάται στους προπτυχιακούς φοιτητές στον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης, ποι οι παράγοντες το επηρεάζουν και πως μπορούν τα αποτελέσματα της έρευνας να αξιοποιηθούν από το τμήμα ώστε να αποτρέψει το φαινόμενο. Για την επίτευξη αυτού του στόχου έγινε μια ποσοτική έρευνα με τη χρήση του ερωτηματολογίου και συλλέχθηκαν 133 έγκυρα ερωτηματολόγια. Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα IBM SPSS statistics, έκδοση 25. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν επαγωγικές στατιστικές και συντελεστές συσχέτισης Spearman και test Chi square για τον έλεγχο των ερευνητικών ερωτημάτων.

Οι φοιτητές παρουσιάζουν χαμηλό ποσοστό πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών στον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης και δε βρέθηκε συσχέτισή με τους δημογραφικούς παράγοντες, πλην των φοιτητών που εργάζονται κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, ώστε να προκύψει προφίλ φοιτητών με αυξημένες πιθανότητες να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους.

Βρέθηκε συσχέτιση της πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών με τις μεταβλητές που αφορούν την αξιολόγηση της ποιότητας υπηρεσιών σχετικά με τη στάση των καθηγητών, την ικανότητα των καθηγητών, τη μετασχηματιστική ικανότητα, την υποστήριξη και το πρόγραμμα σπουδών ενώ δε βρέθηκε σχέση με τη διοικητική ποιότητα και τις υποδομές.

Τέλος τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών έχει ισχυρή θετική συσχέτιση με τη δυσπιστία και τη συναισθηματική εξάντληση και αρνητική συσχέτιση με την αποτελεσματικότητα. Τέλος παρουσιάζονται οι πρακτικές προεκτάσεις της έρευνας.

Λέξεις κλειδιά: Εγκατάλειψη Σπουδών, Ακαδημαϊκή εξουθένωση, Τριτοβάθμια εκπαίδευση, Ποσοτική έρευνα

Περίληψη στα αγγλικά

Abandonment is a global phenomenon that affects higher education and has a negative impact on society as a whole. The reasons for making this decision vary, but trying to identify them is crucial to understanding the phenomenon and trying to stem it. The aim of this study is to investigate whether the phenomenon of dropout is found in undergraduate students in the field of Information Science, what factors affect it and how the results of the research can be used by the department to prevent the phenomenon. To achieve this goal a quantitative survey was conducted using the questionnaire and 133 valid questionnaires were collected. The IBM SPSS statistics program, version 25, was used to analyze the results. Inductive statistics and Spearman correlation coefficients and Chi square test were also used to test the research questions.

Students have a low drop-out rate in the Information Science field and no correlation was found with demographic factors other than students working during their studies to create a profile of students with an increased likelihood of dropping out.

A correlation was found between the intention to drop out of school and the variables related to the evaluation of the quality of services related to the attitude of teachers, the ability of teachers, the transformative capacity, support and curriculum, while no relationship was found with administrative quality and infrastructure.

Finally, the results showed that the intention to drop out of school has a strong positive correlation with distrust and emotional exhaustion and a negative correlation with effectiveness. Finally, the practical implications of the research are presented.

Keywords: Dropout, Academic Burnout, Higher Education, Quantitative Research

Πίνακας Περιεχομένων

Επιτροπή Εξέτασης	2
Δήλωση Συγγραφέα Μεταπτυχιακής Εργασίας	3
Ευχαριστίες – Αφιερώσεις.....	4
Περίληψη στα ελληνικά.....	5
Περίληψη στα αγγλικά.....	6
Πίνακας περιεχομένων	7
Πίνακας σχημάτων.....	9
Πίνακας πινάκων	10
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή.....	10
1.1 Το κίνητρο της έρευνας	12
1.2 Σκοπός & στόχοι της έρευνας.....	13
1.3 Διάρθρωση εργασίας.....	14
Κεφάλαιο 2. Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	15
2.1 Εγκατάλειψη σπουδών	15
2.1.1 Μοντέλο Διακοπής Σπουδών του Spady (1970).....	16
2.1.2 Μοντέλο Φοιτητικής Ενσωμάτωσης του Tinto (1975, 1993)	17
2.1.3 Μοντέλο Εγκατάλειψης Σπουδών του Bean.....	19
2.1.4 Μοντέλο Εμπλοκής των Φοιτητών των Astin, Astin και Lindholm	20
2.1.5 Το προβλεπτικό μοντέλο φοιτητικής διαρροής της Kerby	22
2.1.6 Προβλεπτικό μοντέλο των Atif, Richards και Bilgin (2013)	23
2.1.7 Το μοντέλο του Berger	24
2.1.8 Το γεωμετρικό μοντέλο του Swail	25
2.2 Ακαδημαϊκή εξουθένωση	25
2.2.1 Maslach Burnout Inventory-Student Survey (MBI-SS).....	27

2.3 Προσδοκίες - Ικανοποίηση - ποιότητα υπηρεσιών	28
2.3.1 Μοντέλο μέτρησης ποιότητας υπηρεσιών SERVQUAL	29
2.3.2 Μοντέλο μέτρησης ποιότητας υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης HESQUAL.....	31
Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία.....	33
3.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα.....	33
3.2 Συγκρότηση δείγματος & Συλλογή δεδομένων	34
3.3 Μέτρηση παραγόντων & Κατασκευή ερευνητικού εργαλείου	37
3.3.1 Ποιότητα υπηρεσιών - Ικανοποίηση φοιτητών	38
3.3.2 Ακαδημαϊκή εξουθένωση	38
3.3.3 Βελτίωση ψυχολογικής ευεξίας φοιτητών	38
3.4 Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης	39
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα και Συζήτηση	40
4.1 Περιγραφική στατιστική ανάλυση.....	40
4.2 Ανάλυση συσχέτισης.....	49
Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα.....	57
5.1 Ανασκόπηση στόχων και βασικών αποτελεσμάτων	57
5.2 Πρακτικές προεκτάσεις.....	58
5.3 Περιορισμοί & προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	59
Βιβλιογραφία	61
Παράρτημα I: Ερωτηματολόγιο	66
Παράρτημα II: Η έγκριση της Επιτροπής Ηθικής & Δεοντολογίας	73

Πίνακας σχημάτων

Σχήμα 1. Το μοντέλο του Spady (1970)	16
Σχήμα 2. Το αρχικό μοντέλο του Tinto (1975).....	18
Σχήμα 3. Το εμπλουτισμένο μοντέλο του Tinto (2012).....	18
Σχήμα 4. Το αρχικό μοντέλο του Bean (1983)	20
Σχήμα 5. Το αναθεωρημένο μοντέλο του Bean (2001)	20
Σχήμα 6. Το μοντέλο των Astin, Astin και Lindholm (2011)	22
Σχήμα 7. Το μοντέλο των Atif, Richards και Bilgin (2013).....	24
Σχήμα 8. Το μοντέλο του Swail (1995).....	25
Σχήμα 9. Το μοντέλο SERVQUAL.....	30
Σχήμα 10. Το μοντέλο HESQUAL.....	32

Πίνακας πινάκων

Πίνακας 1. Προφίλ δείγματος.....	36
Πίνακας 2. Παράγοντες ερωτηματολογίου	37
Πίνακας 3. Σκέψεις εγκατάλειψης σπουδών.....	40
Πίνακας 4. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών.....	40
Πίνακας 5. Στάση συμπεριφορά και ικανότητα καθηγητών	42
Πίνακας 6. Υποστήριξη εκπαιδευτικής διαδικασίας - αξιολόγηση	42
Πίνακας 7. Πρόγραμμα σπουδών.....	43
Πίνακας 8. . Διοικητική ποιότητα	43
Πίνακας 9. Ποιότητα υποδομών.....	44
Πίνακας 10. Σχέση με συμφοιτητές.....	45
Πίνακας 11. Εξουθένωση φοιτητών	45
Πίνακας 12. Δυσπιστία φοιτητών.....	46
Πίνακας 13. Πίνακας 13. Αποτελεσματικότητα φοιτητών	47
Πίνακας 14. Διαχείριση πιέσεων	47
Πίνακας 15. Βελτίωση ψυχολογικής ευεξίας φοιτητών	48
Πίνακας 16. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Φύλο	50
Πίνακας 17. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Κατάσταση απασχόλησης.....	50
Πίνακας 18. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Διαμονή.....	51
Πίνακας 19. : Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Χρηματοδότηση σπουδών	52
Πίνακας 20. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Προηγούμενες Σπουδές.....	52
Πίνακας 21. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Ηλικία-Έτος σπουδών-Βαθμολογία	53
Πίνακας 22. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Ποιότητα Υπηρεσιών: Ανάλυση συσχέτισης.....	53
Πίνακας 23. Πρόθεση εγκατάλειψη σπουδών και Συναισθηματική εξάντληση - Δυσπιστία - Αποτελεσματικότητα	55

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών έχει μια μακρά πορεία στην ακαδημαϊκή κοινότητα πολύ πριν αποτυπωθεί στη βιβλιογραφία. Αναφορές για το ποσοστό αποφοίτησης των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (35%) και του Παρισιού (19,4%) έχουμε ήδη από το 1600 (Frijhoff, 1996: 377-386) ωστόσο στον ελλαδικό χώρο που την περίοδο αυτή βρίσκεται υπό Οθωμανική κατοχή τα πρώτα στοιχεία εμφανίζονται μετά το 1860 (Καλλιγιάς, 1870).

Και ενώ αποσπασματικά στοιχεία για τα ποσοστά εγκατάλειψης σπουδών βρίσκουμε ήδη από το 1600 όπως αναφέραμε, οι λόγοι που οδηγούν σε αυτή την απόφαση θα αργήσουν να αποτυπωθούν στη βιβλιογραφία. Τις πρώτες αναφορές για τις αιτίες του φαινομένου τις βρίσκουμε στη δεκαετία του 1960, όπου οι φοιτητές που εγκατέλειπαν τις σπουδές τους ή σκέφτονταν να το κάνουν θεωρήθηκαν ως ψυχικά άρρωστοι (Ryle, 1969). Αλλά και αργότερα στη δεκαετία του 1970 η εγκατάλειψη των σπουδών θεωρούνταν προσωπική αποτυχία σε ατομικό παράγοντα ενός φοιτητή που δεν κατάφερε να ενταχθεί και να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της σχολής του, σε αντίθεση με τους συμφοιτητές του. Στις επόμενες δεκαετίες έγινε κατανοητό και αποδεκτό ότι το φαινόμενο αυτό είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων, και σίγουρα όχι προσωπική αποτυχία αλλά συλλογική, των φοιτητών, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, της προγενέστερης εκπαιδευτικής διαδικασίας και της κοινωνικής δομής (Spady, 1970).

Η σύγχρονη τάση στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι η προώθηση της αύξησης του ποσοστού των φοιτητών που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους. Όπως αναφέρεται και στο στρατηγικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρώπη 2022» γίνονται προσπάθειες ώστε πάνω από το 40% των ατόμων 30-34 ετών να έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι το 2020 (Αίνα κ.ά., 2018· Vossensteyn κ.ά., 2015). Τα τελευταία χρόνια η παρακολούθηση του φαινομένου στην παγκόσμια βιβλιογραφία είναι συστηματική, αποτυπώνοντας το πρόβλημα και καταγράφοντας τις τάσεις, τα προβλεπτικά μοντέλα και τις προτεινόμενες λύσεις. Η παρακολούθηση όμως του φαινομένου στην Ελλάδα παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες εξαιτίας του νομοθετικού πλαισίου που μέχρι πρότινος ίσχυε, αφού πρόσφατα θεσπίστηκε ο νόμος που ορίζει το χρονικό πλαίσιο ολοκλήρωσης σπουδών σε $n+2$ χρόνια ενώ παλαιότερα δεν υπήρχε αυτός ο περιορισμός, με αποτέλεσμα να προσμετρούνται οι λεγόμενοι «αιώνιοι φοιτητές» ή «λιμνάζοντες φοιτητές» στους ενεργούς φοιτητές ακόμη και να είχαν εγκαταλείψει οριστικά εδώ και χρόνια τις σπουδές τους. (Κυπριανός & Κονιόρδος, 2003· Σακκούλης κ.ά., 2018· Σταμέλος, 2016).

Το πρόβλημα αυτό αποτυπώνεται και στην Ετήσια Έκθεση για την Ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης 2020 της ΕΘΑΑΕ όπου η Ελλάδα κατέχει το εξής παράλογο, ότι ενώ έχει ένα από τα

μεγαλύτερα ποσοστά φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη, από την άλλη κατέχει ένα από τα πιο χαμηλά ποσοστά αποφοίτησης στην Ευρώπη καθώς μόλις οι 44.000 φοιτητές αποφοιτούν από τους 80.000 που εισάγονται κάθε χρόνο, αφού στους εγγεγραμμένους φοιτητές προσμετρούνται και οι αιώνιοι φοιτητές που ενώ έχουν εγκαταλείψει τις σπουδές τους, δεν έχουν διαγραφεί από τα μητρώα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

1.1 Το κίνητρο της έρευνας

Το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών, τόσο ως γεγονός, όσο και η μακρά διαδικασία της σκέψης μέχρι την τελική απόφαση να εγκαταλείψει κάποιος φοιτητής τις προπτυχιακές σπουδές του, είναι ιδιαίτερα ψυχοφθόρα και επίπονη για τον φοιτητή, μιας και η εισαγωγή του σε μια τριτοβάθμια σχολή ήταν αποτέλεσμα μακράς προσπάθειας και διαδικασίας με πανελλήνιες εξετάσεις, αρκετό διάβασμα και πολύ κόπο.

Ο εκάστοτε φοιτητής πολύ πριν φτάσει στη λήψη της απόφασης να εγκαταλείψει τις σπουδές του περνά από διάφορα στάδια και ψυχολογικές διακυμάνσεις όπως η συναισθηματική εξάντληση, η κόπωση, η εξουθένωση, η διατάραξη της ψυχολογίας του (Salvagioni, D., 2017) που έχουν ως συνέπεια τη χαμηλή επίδοση (Sandström, A., 2005), την κοινωνική αποστασιοποίηση και ενίοτε μπορεί να προκαλέσουν και επιβλαβείς επιπτώσεις στην υγεία του (από ημικρανία έως κατάθλιψη) (Aholu, 2014).

Οι επιπτώσεις της εγκατάλειψης των σπουδών από τη σκοπιά του φοιτητή δεν έγκεινται μόνο στην επαγγελματική του αποκατάσταση και τις περιορισμένες δυνατότητες καριέρας (Ramist 1981) μέσω της απόκτησης ενός τίτλου σπουδών, αλλά και στη σπατάλη χρόνου και χρήματος, στην επένδυση κοινωνικών συναναστροφών, αλλά και στην ψυχολογία του φοιτητή που μπορεί να νιώσει ανεπάρκεια ή απογοήτευση, ένα ψυχικό φορτίο που μπορεί να τον συνοδεύει και στα επόμενα χρόνια της ζωής του μετά την εγκατάλειψη των σπουδών του (Hoeschler & Backes-Gellner, 2017).

Αντίστοιχα υπάρχουν επιπτώσεις και για το εκπαιδευτικό ίδρυμα καθώς σπαταλούνται οικονομικοί και ανθρώπινοι πόροι σε ένα μεγάλο αριθμό φοιτητών ενώ θα μπορούσαν να επενδυθούν περισσότερο ποιοτικά στον μικρότερο πραγματικό αριθμό των φοιτητών ώστε να γίνουν τα ιδρύματα πιο λειτουργικά και να βελτιωθεί η έρευνα και η διδασκαλία. Με το πέρασμα των χρόνων η τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει αλλάξει τους σκοπούς και τους στόχους της. Δεν περιορίζεται πια μόνο στη στείρα παροχή γνώσης, κυρίως θεωρητική που οδηγεί στην απόκτηση ενός τίτλου σπουδών αλλά συμπεριφέρεται με τους κανόνες και τα στάνταρ μιας υπηρεσίας που την ενδιαφέρει η ικανοποίηση των πελατών της, δηλαδή των φοιτητών της,

ενδιαφερόμενη για μια ολιστική προσέγγιση της γνώσης. Τα σύγχρονα εκπαιδευτικά ιδρύματα οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν και να αφουγκράζονται τους φοιτητές τους για να βελτιώνουν τις υπηρεσίες τους, διευρύνοντας έτσι τη φήμη τους. Η διεθνοποίηση των σπουδών, ο ανταγωνισμός των ιδιωτικών πανεπιστημίων και η μείωση της χρηματοδότησης των δημόσιων πανεπιστημίων είναι μερικοί από τους λόγους που το ενδιαφέρον για τη μέτρηση της ποιότητας των παροχών που προσφέρουν είναι συνεχώς αυξανόμενο. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι μονοδιάστατα προσφέροντας απλά μια υπηρεσία στους φοιτητές τους, αλλά είναι μια συνεχόμενη αλληλεπίδραση της εκπαιδευτικής κοινότητας που όλοι μαζί, εκπαιδευτικό προσωπικό και φοιτητές, χτίζουν τα θεμέλια, άλλοτε στερεά και άλλοτε σαθρά και μεταβαλλόμενα, για τη συνέχιση του κλάδου. Όπως οι επιχειρήσεις ενδιαφέρονται για την ικανοποίηση και την απήχηση του προϊόντος τους στον πελάτη έτσι και το πανεπιστήμιο οφείλει να αφουγκράζεται τους φοιτητές και να θέτει στόχους και προσδοκίες για υψηλό επίπεδο της εκπαιδευτικής υπηρεσίας. Τέλος η εγκατάλειψη των σπουδών έχει μεγάλο αντίκτυπο στο ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς επηρεάζει αρνητικά τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές παραμέτρους για την ανάπτυξη της χώρας (Sauer & Zagler, 2012).

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη μας όλα τα παραπάνω μπορούμε να καταλάβουμε πόσο πρωταρχικής σημασίας είναι να μελετηθεί κατά πόσο το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών είναι υπαρκτό στο πλαίσιο που μελετάται στην παρούσα εργασία, στους προπτυχιακούς δηλαδή φοιτητές στην Επιστήμη της Πληροφόρησης και ποιοι παράγοντες το επηρεάζουν. Η μελέτη και η κατανόηση των παραγόντων που ωθούν τους φοιτητές στην εγκατάλειψη των σπουδών τους θα βοηθήσει το ίδρυμα στο οποίο φοιτούν να εντοπίσει τα άτομα που έχουν αυξημένες πιθανότητες να εγκαταλείψουν το αντικείμενο των σπουδών τους και με συγκεκριμένες δράσεις που θα προταθούν, να μειωθούν τα ποσοστά των φοιτητών που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους.

1.2 Σκοπός & στόχοι της έρευνας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί το φαινόμενο της πρόθεσης διακοπής φοίτησης των προπτυχιακών σπουδών στην Επιστήμη της Πληροφόρησης, στα αντίστοιχα τρία τμήματα στην Ελλάδα και να διερευνηθεί ο βαθμός επίδρασης σειράς ατομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων που οδηγούν σε αυτή την απόφαση. Τα αποτελέσματα της μελέτης μπορούν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικών διατήρησης των φοιτητών, τόσο σε επίπεδο τμήματος όσο και σε επίπεδο σχολής και ιδρύματος.

Αναλυτικότερα, οι στόχοι της έρευνας έχουν ως εξής:

- Να διαπιστωθεί ο βαθμός της πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών από τους προπτυχιακούς φοιτητές.
- Να μελετηθεί ο βαθμός επίδρασης των δημογραφικών χαρακτηριστικών που μπορεί να σχετίζεται με την πρόθεση εγκατάλειψης των σπουδών.
- Να διερευνηθεί ο βαθμός συμβολής παραγόντων που σχετίζονται με την πρόθεση εγκατάλειψης των σπουδών.
- Να προταθούν πρακτικές λύσεις για την ηγεσία των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων για την αποτελεσματική διαχείριση του φαινομένου.

1.3 Διάρθρωση εργασίας

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρητική πλευρά του φαινομένου που εξετάζουμε, μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση των μοντέλων εγκατάλειψης σπουδών και τη θεωρητική προσέγγιση των εργαλείων που χρησιμοποιούνται στην παρούσα έρευνα.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη μεθοδολογία, στο δείγμα της έρευνας και τη συλλογή των δεδομένων. Επίσης διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα και αναφέρονται οι παράγοντες που θα ερευνηθούν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η περιγραφική στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων και η ανάλυση συσχέτισης των μεταβλητών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και οι περιορισμοί, οι πρακτικές προεκτάσεις και οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Κεφάλαιο 2. Βιβλιογραφική επισκόπηση

2.1 Εγκατάλειψη σπουδών

Με τον όρο *εγκατάλειψη σπουδών* αναφερόμαστε στο φαινόμενο όπου οι φοιτητές δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν το πρόγραμμα σπουδών της σχολής τους, μέσα στο χρονικό πλαίσιο όπως αυτό ορίζεται από το εκπαιδευτικό Ίδρυμα που φοιτούν (Κυπριανός & Κονιόρδος, 2003, Σακούλης et al, 2018, Σταμέλος, 2016).

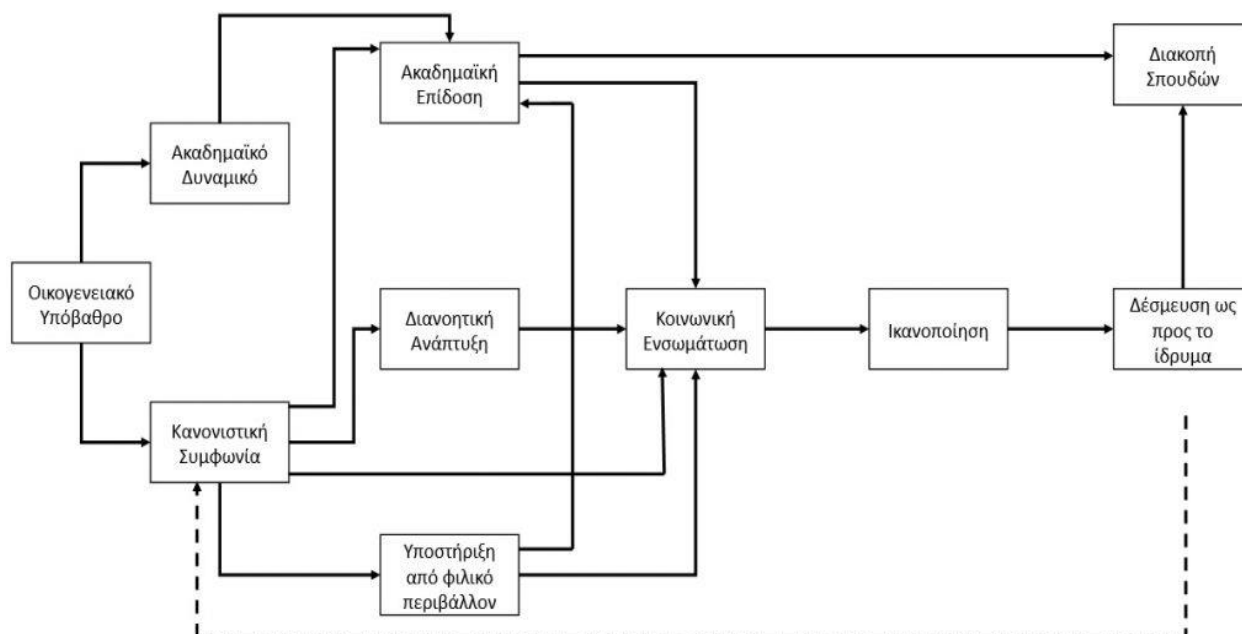
Η εγκατάλειψη των προπτυχιακών σπουδών από τους φοιτητές είναι ένα διαχρονικό πρόβλημα που απασχολεί όχι μόνο τους ίδιους τους φοιτητές αλλά και την ακαδημαϊκή κοινότητα και τους κρατικούς φορείς μιας και ο αντίκτυπος αυτής της τάσης αφορά όλη την κοινωνία. Το φαινόμενο είναι παγκόσμιο και εμφανίζεται στην βιβλιογραφία ήδη από τη δεκαετία του 1970 (Spady, 1970· Tinto, 1975), παρουσιάζοντας συνεχώς αυξητικές τάσεις. Στη διάρκεια της πεντηκονταετίας έχουν αναπτυχθεί θεωρητικά μοντέλα που προσπαθούν να ερμηνεύσουν το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών. Στόχος των μελετών αυτών είναι να εντοπίσουν τα άτομα που έχουν αυξημένες πιθανότητες να εγκαταλείψουν το αντικείμενο των σπουδών τους, καθώς και οι παράγοντες που συντείνουν στο γεγονός αυτό, με στόχο να προταθούν συγκεκριμένες δράσεις ώστε να μειωθούν τα ποσοστά των φοιτητών που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους.

Αν και το φαινόμενο υπήρχε και πριν τη δεκαετία του 1970 ωστόσο δεν είχε απασχολήσει τους ερευνητές έντονα, καθώς μέχρι τότε η απόφαση ενός φοιτητή να εγκαταλείψει τις σπουδές του θεωρούνταν μια προσωπική «αποτυχία» να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της φοίτησης χωρίς να καταλογίζονται τυχόν ευθύνες στο ίδρυμα ή σε εξωτερικούς παράγοντες (Summerskill, 1962). Αυτή η θέση των πραγμάτων άλλαξε με το πέρασμα των χρόνων και άρχισε η απόφαση εγκατάλειψης σπουδών να θεωρείται αποτέλεσμα πολλών παραγόντων και δημιουργήθηκε η ανάγκη να μελετηθούν αυτοί οι παράγοντες και να περιοριστεί το φαινόμενο καθώς όπως είπαμε τα αποτελέσματα μιας τέτοιας απόφασης δεν έχουν μόνο προσωπικό αντίκτυπο στον φοιτητή αλλά και στην κοινωνία γενικότερα.

Τα κλασικά μοντέλα των Spady (1970) και Tinto (1975) έθεσαν τα θεμέλια για τη βιβλιογραφία του φαινομένου της εγκατάλειψης των σπουδών και πάνω σε αυτά βασίστηκαν και τα μετέπειτα μοντέλα.

2.1.1 Μοντέλο Διακοπής Σπουδών του Spady (1970)

Το πρώτο θεωρητικό μοντέλο που προσπάθησε να εμβαθύνει στο κοινωνικό φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών είναι αυτό του Spady που μελέτησε τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τους φοιτητές ώστε να σκεφτούν να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους. Αναφέρθηκε σε δύο τύπους διακοπής σπουδών, στη διακοπή των σπουδών από ένα συγκεκριμένο κλάδο ώστε ο φοιτητής να μεταπηδήσει σε έναν άλλο κλάδο σπουδών και στην οριστική διακοπή των σπουδών του. Επίσης την οριστική διακοπή των σπουδών τη διαχώρισε σε διακοπή με πρωτοβουλία του ιδρύματος όταν ο φοιτητής δεν ανταποκρίνεται στις τυπικές υποχρεώσεις που θέτει το εκπαιδευτικό ίδρυμα (μη συμμετοχή σε υποχρεωτικά μαθήματα με απουσίες, χαμηλή βαθμολογία, υπέρβαση επιτρεπόμενου αριθμού αποτυχημένης εξέτασης σε ένα μάθημα κ.ά.) ή με πρωτοβουλία του ίδιου του φοιτητή όπου τίγεται το ζήτημα της δέσμευσης και του αισθήματος του ανήκειν που νιώθει ο φοιτητής απέναντι στο ίδρυμα και την ακαδημαϊκή κοινότητα. Σύμφωνα με τον Spady (1970) όταν μια σειρά ατομικών χαρακτηριστικών του φοιτητή (όπως αξίες, στάσεις, κανόνες) δεν έρχονται σε σύγκρουση με το ακαδημαϊκό περιβάλλον τότε επιτυγχάνεται σύμπνοια μεταξύ των δύο πλευρών και ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες εγκατάλειψης των σπουδών. Η παραπάνω σύμπνοια σε συνδυασμό με ένα υγιές δίκτυο υποστήριξης φίλων οδηγεί στην ικανοποίηση του φοιτητή και την ενίσχυση της δέσμευσης του έναντι στο ίδρυμα.

Σχήμα 1. Το μοντέλο του Spady (1970)

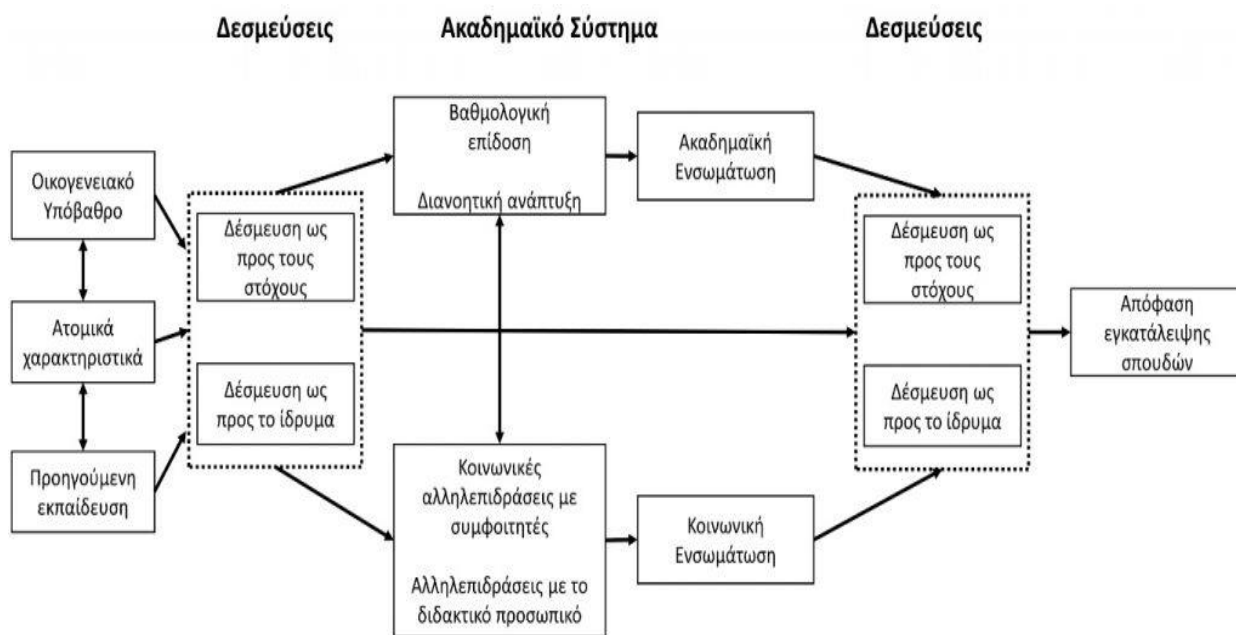
2.1.2 Μοντέλο Φοιτητικής Ενσωμάτωσης του Tinto (1975, 1993)

Το θεωρητικό μοντέλο του Tinto (1975) αποτελεί ένα διαχρονικό μοντέλο και έχουν βασιστεί σε αυτό μεταγενέστερα μοντέλα καθώς θέτει τις βάσεις για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στις αιτίες που οδηγούν τους φοιτητές στην εγκατάλειψη των σπουδών τους. Βασιζόμενος και αυτός με τη σειρά του στο προγενέστερο μοντέλο του Spady (1970) αναφέρει πως η απόφαση του φοιτητή να εγκαταλείψει τις σπουδές του είναι απόρροια του βαθμού ενσωμάτωσης που έχει επιτύχει ο φοιτητής στο εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο φοιτά. Η ενσωμάτωση χωρίζεται σε:

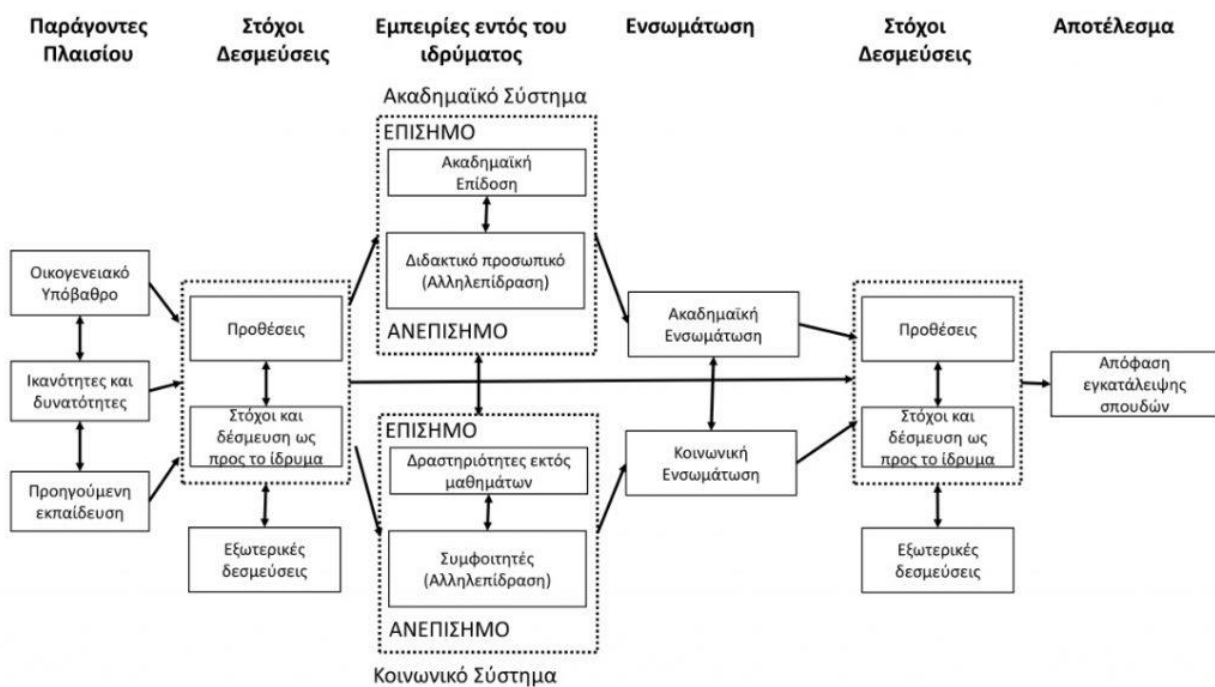
1. *ακαδημαϊκή ενσωμάτωση (academic integration)* που αφορά τους ακαδημαϊκούς στόχους που θέτει τόσο το ίδρυμα από τους φοιτητές όσο και ο ίδιος ο φοιτητής από το ίδρυμα που φοιτά, όπως αν το αντικείμενο σπουδών ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του φοιτητή, αν οι στόχοι του ιδρύματος ταυτίζονται με αυτούς του φοιτητή, η προσωπική γνωστική ανάπτυξη, οι επιδόσεις στα μαθήματα, η ικανοποίηση που νιώθει ο φοιτητής από τις σπουδές του κ.α.
2. *κοινωνική ενσωμάτωση (social integration)* που αφορά το αίσθημα του ανήκειν του φοιτητή απέναντι στους συμφοιτητές του, απέναντι στους καθηγητές του και το προσωπικό του ιδρύματος που φοιτά. Σε μεταγενέστερες προσθήκες στην κοινωνική ενσωμάτωση καθοριστικό ρόλο παίζουν και οι έξω-πανεπιστημιακές δραστηριότητες των φοιτητών είτε με συμφοιτητές είτε με φίλους εκτός του πανεπιστημίου.

Επίσης ο Tinto (1975) επισημαίνει ότι η απόφαση της εγκατάλειψης των σπουδών, πέρα των παραπάνω που αφορούν την ενσωμάτωση, επηρεάζεται και από παράγοντες που προϋπάρχουν πριν την είσοδο του φοιτητή στο πανεπιστήμιο, όπως η γενικότερη εκπαίδευση που έχει λάβει ο φοιτητής, το οικογενειακό υπόβαθρο και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του φοιτητή.

Το μοντέλο του Tinto, τόσο το αρχικό όσο και το τροποποιημένο είναι το πλέον διαδεδομένο και έχει χρησιμοποιηθεί ως σημείο αναφοράς από πολλές μελέτες αυξάνοντας την εγκυρότητά του.

Σχήμα 2. Το αρχικό μοντέλο του Tinto (1975)

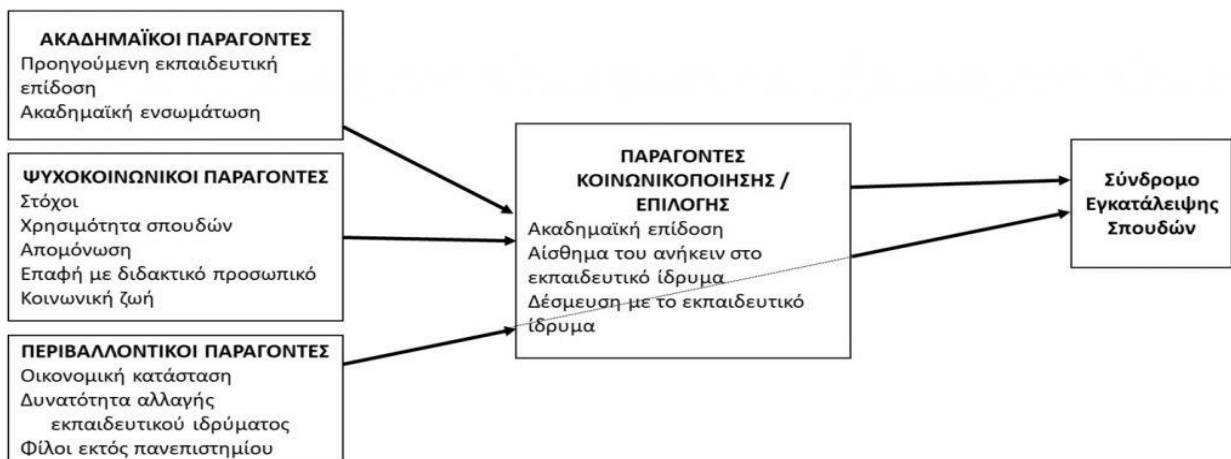
Σχήμα 3. Το εμπλουτισμένο μοντέλο του Tinto (2012)

2.1.3 Μοντέλο Εγκατάλειψης Σπουδών του Bean (1983, 2001)

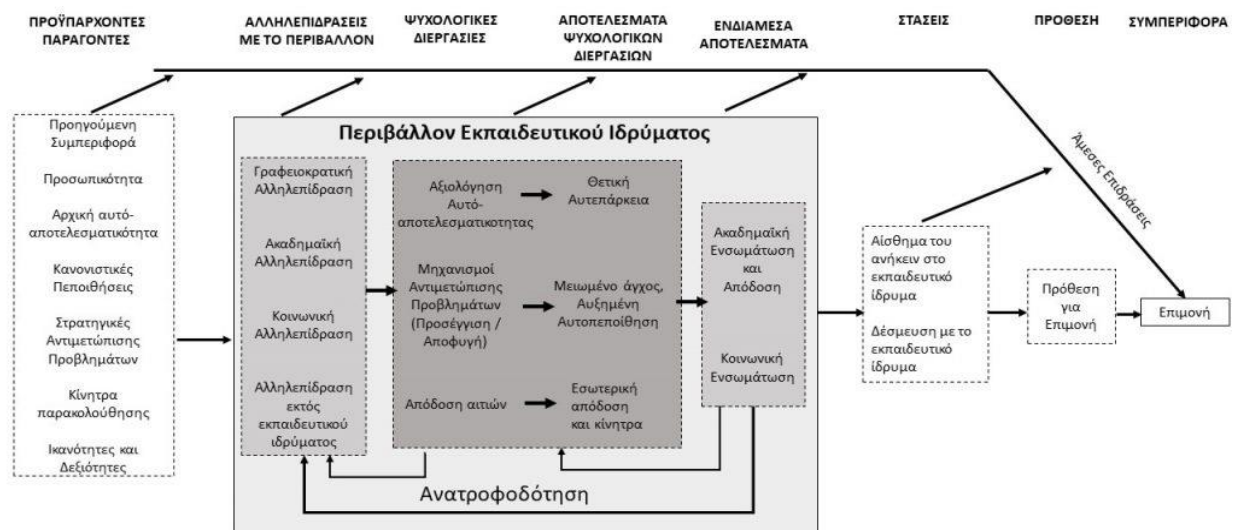
Όπως ο Tinto (1975, 1993) έτσι και ο Bean (1983) αποτελεί σημείο αναφοράς στη μετέπειτα βιβλιογραφία για το θεωρητικό πλαίσιο του φαινομένου της εγκατάλειψης σπουδών. Ο Bean αναφέρει τρεις παράγοντες που σχετίζονται με το αίσθημα του ανήκειν των φοιτητών και τη δέσμευσή τους απέναντι στο ίδρυμα και επομένως μπορούν να επηρεάσουν την απόφαση του φοιτητή για εγκατάλειψη σπουδών:

1. Τους ακαδημαϊκούς παράγοντες όπως η προηγούμενη εκπαιδευτική επίδοση και η ακαδημαϊκή ενσωμάτωση.
2. Τους περιβαλλοντικούς παράγοντες όπως οικονομική κατάσταση του φοιτητή, οι κοινωνικές επαφές εκτός του πανεπιστημίου και οι επιλογές για αλλαγή ακαδημαϊκού χώρου.
3. Τους ψυχοκοινωνικούς παράγοντες όπως οι προσωπικοί στόχοι, ικανοποίηση από τις σπουδές, οι σχέσεις με τους καθηγητές και τους συμφοιτητές.

Επίσης ο Bean αναφέρεται και σε όλους αυτούς τους παράγοντες που προϋπάρχουν της εισαγωγής στο πανεπιστήμιο και μπορούν να επηρεάσουν τον φοιτητή όπως οι εμπειρίες, οι ικανότητες και ο χαρακτήρας. Αλλά και σε αυτό το νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται στη ζωή του φοιτητή κατά την είσοδο του στο πανεπιστήμιο καλείται να αντιμετωπίσει και να ανταπεξέλθει σε ένα πλήθος νέων διαδικασιών όπως γραφειοκρατικές υποχρεώσεις που πρέπει να φέρει εις πέρας, να αλληλεπιδράσει αρμονικά με τους καθηγητές και τους συμφοιτητές του, διατηρώντας και μια εξίσου υγιή σχέση με τον κοινωνικό του κύκλο εκτός πανεπιστημίου (οικογένεια, φίλους), όπου παίζουν έναν επίσης σημαντικό προστατευτικό ρόλο ως προς την εγκατάλειψη σπουδών. Ο βαθμός της επιτυχίας του φοιτητή να ανταποκριθεί σε όλες τις παραπάνω προκλήσεις σε όλη τη διάρκεια των σπουδών του θα επηρεάσουν την απόφαση του για την συνέχιση και ολοκλήρωση των σπουδών του ή στην εγκατάλειψή τους. Ο Bean εισήγαγε επίσης την παράμετρο της ικανοποίησης από τις σπουδές (όπως αντίστοιχα είχε μελετηθεί η ικανοποίηση από τη δουλειά ως παράγοντας για να παραμείνει κάποιος στην δουλειά του (Price, 1977)).

Σχήμα 4. Το αρχικό μοντέλο του Bean (1983)

Σχήμα 5. Το αναθεωρημένο μοντέλο του Bean (2001)

2.1.4 Μοντέλο Εμπλοκής των Φοιτητών των Astin, Astin και Lindholm (2011)

Παρότι οι Astin, Astin και Lindholm (2011) δεν αναπτύσσουν θεωρητικό μοντέλο εγκατάλειψης σπουδών αλλά μοντέλο εμπλοκής των φοιτητών στην εκπαιδευτική διαδικασία, ωστόσο σχετίζεται στενά με την ιδέα της εγκατάλειψης των σπουδών, καθώς θεωρούν τόσο οι ίδιοι όσο και μεταγενέστεροι ερευνητές ότι η εμπλοκή στη διαδικασία της μάθησης είναι ανασταλτικός παράγοντας για την εγκατάλειψη των σπουδών. Εξετάζει τρία επιμέρους στοιχεία όπως:

- τα «στοιχεία εισόδου» όπως αναφέρονται, που αποτελούν τα δημογραφικά στοιχεία του φοιτητή, τις προηγούμενες δεξιότητές του και τις εμπειρίες του,

- το περιβάλλον του που αφορά το εκπαιδευτικό περιβάλλον του ιδρύματος που φοιτά ο φοιτητής και αναφέρεται στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, την παιδαγωγική προσέγγιση και τις υπηρεσίες ή τις παροχές του ιδρύματος
- τα «στοιχεία εξόδου» που αναφέρεται σε αυτά που έχει αποκομίσει ο φοιτητής κατά τη διάρκεια των σπουδών του όσον αφορά τις γνώσεις, την κριτική σκέψη, την ανάπτυξη των ενδιαφερόντων του και τη γενική ικανοποίηση του από τις σπουδές του.

Καθώς η εμπλοκή και η δέσμευση από φοιτητή σε φοιτητή δεν είναι μετρήσιμη ο Astin αναπτύσσει το μοντέλο της εμπλοκής των φοιτητών σε πέντε παραμέτρους:

1. Για την εμπλοκή του φοιτητή απαιτείται η ενεργή συμμετοχή του και η επένδυση χρόνου και κόπου όπου ο φοιτητής θα παρακολουθεί τα μαθήματα υποχρεωτικά και μη, θα προβληματίζεται, θα ενημερώνεται και θα καταβάλει προσπάθεια ώστε να κατανοεί σε βάθος αυτά που διδάσκεται.
2. Η διαδικασία της εμπλοκής μπορεί να διαφέρει από φοιτητή σε φοιτητή αλλά είναι και μεταβαλλόμενη ακόμη και από τον ίδιο φοιτητή κατά τη διάρκεια των σπουδών του (κούραση, απογοήτευση, μαθήματα ενδιαφέροντος, προσωπικοί λόγοι).
3. Η εμπλοκή του φοιτητή σχετίζεται με ποσοτικά χαρακτηριστικά (παρακολούθηση μαθημάτων, διάβασμα με πρόγραμμα σε όλη τη διάρκεια των μαθημάτων) αλλά και ποιοτικά χαρακτηριστικά (κατανόηση των μαθημάτων, επίλυση προβλημάτων ή κενών, εμπάθυνση στη διδακτέα ύλη).
4. Ο βαθμός της εμπλοκής έχει αντίκτυπο στην ποιότητα της απόκτησης των γνώσεων.
5. Τέλος θεωρείται ότι η εμπλοκή του φοιτητή έχει αντίκτυπο στην ακαδημαϊκή του επίδοση.

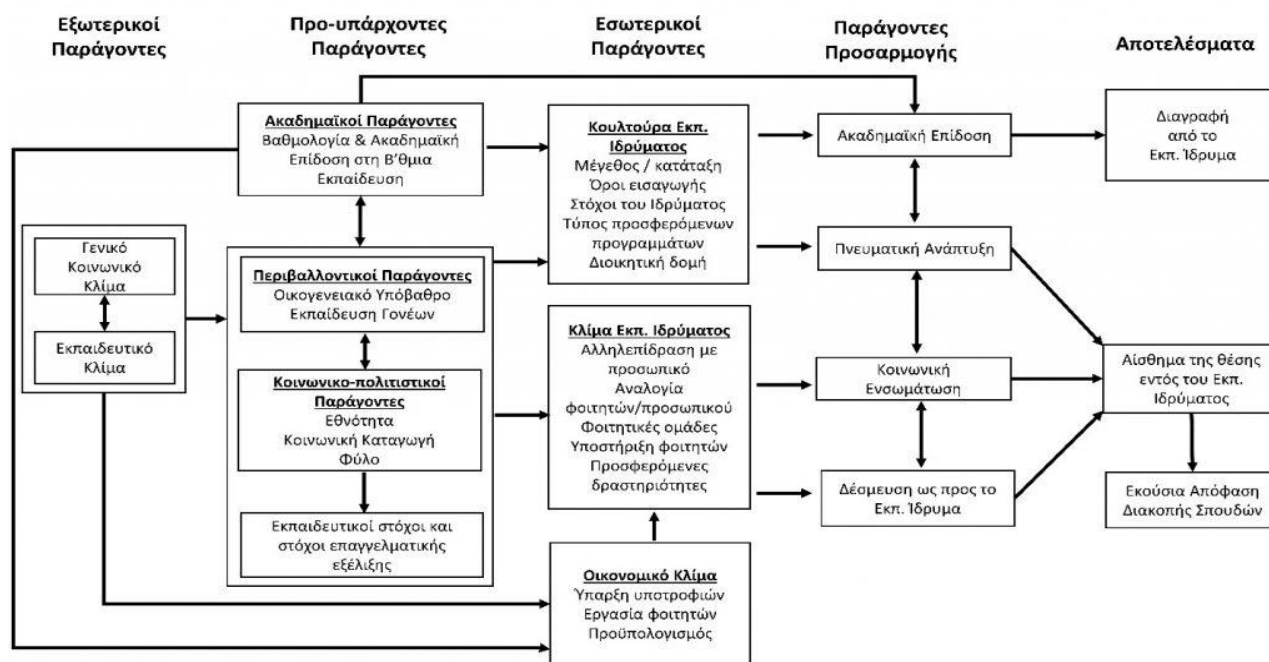

Σχήμα 6. Το μοντέλο των Astin, Astin και Lindholm (2011)

2.1.5 Το προβλεπτικό μοντέλο φοιτητικής διαρροής της Kerby (2015)

Το κοινωνιολογικό μοντέλο της Kerby (2015) είναι ένα προβλεπτικό μοντέλο φοιτητικής διαρροής που μελετά παράγοντες που βασίζονται στα μοντέλα του Spady (1970) και του Tinto (1975, 1993). Μελετά εσωτερικούς και εξωτερικούς, κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς παράγοντες αλλά και εσωτερικούς παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την προσαρμοστικότητα του φοιτητή στο νέο ακαδημαϊκό περιβάλλον. Σημαντική παράμετρος στο μοντέλο αυτό είναι η αίσθηση του φοιτητή μέσα στο ακαδημαϊκό περιβάλλον και πως αντιλαμβάνεται τη θέση του μέσα σε αυτό. Μια άλλη παράμετρος που μελετά η Kerby και βασίζεται στην κοινωνιολογία είναι η επιρροή του κοινωνικού και πολιτικού κλίματος μιας χώρας στην επιλογή της θεματικής που οι φοιτητές επιλέγουν να σπουδάσουν.

Τέλος ιδιαίτερη έμφαση δίνεται αν οι λόγοι της διακοπής φοίτησης πηγάζουν από τον ίδιο τον φοιτητή γιατί θέλει να αλλάξει κλάδο ή να εγκαταλείψει εντελώς τις σπουδές του, ή αν η απόφαση αυτή δεν οφείλεται στον φοιτητή αλλά στο ίδρυμα που αποφασίζει να διαγράψει τους φοιτητές που δεν ανταποκρίνονται στα ζητούμενά του.

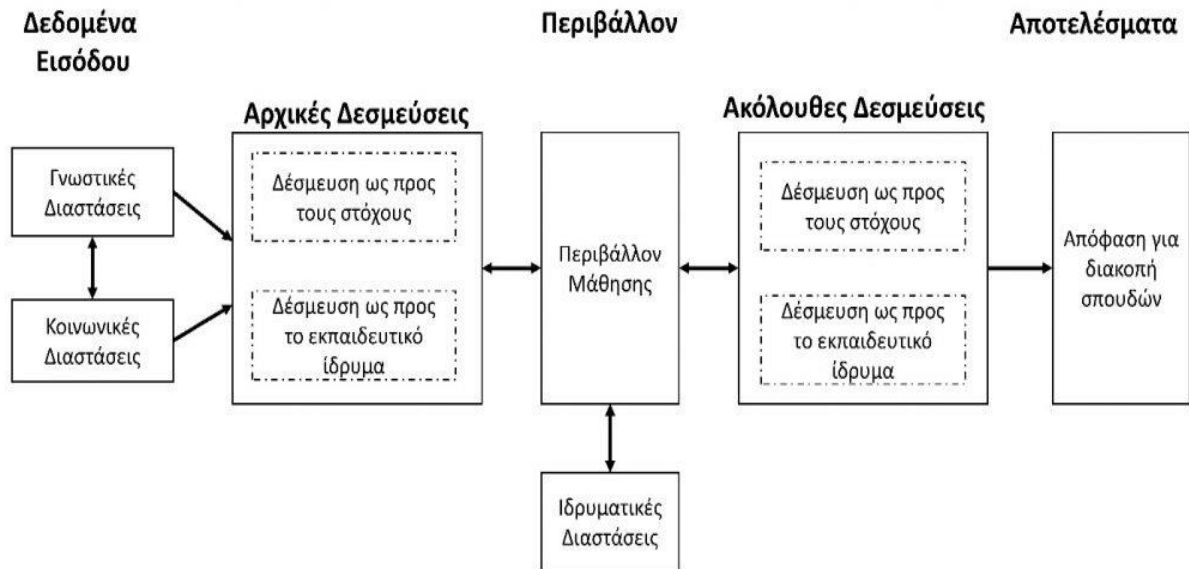
Εικόνα 7: Το μοντέλο της Kerby (2015)

2.1.6 Προβλεπτικό μοντέλο των Atif, Richards και Bilgin (2013)

Το μοντέλο των Atif, Richards και Bilgin (2013) εστιάζει στη δημιουργία ενός προβλεπτικού μοντέλου που έχει σα στόχο να εντοπίζει έγκαιρα τους φοιτητές που έχουν αυξημένες πιθανότητες να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους, με τη χρήση ενός αυτοματοποιημένου προγράμματος λογισμικού. Με τη μελέτη συγκεκριμένων παραγόντων και μεταβλητών (που προέρχονται από τα κλασικά μοντέλα του Tinto (1975, 1993) και του Bean(1983, 2001)) εξετάζει τις προϋπάρχουσες γνωστικές δεξιότητες του φοιτητή, την προηγούμενη επίδοσή του, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των γονιών του, αλλά και το κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας, τις κοινωνικές αξίες, αν ο φοιτητής εργάζεται κατά τη διάρκεια των σπουδών του ή όχι κ.α. Οι παράγοντες που εξετάζονται, αν και δεν σχετίζονται άμεσα με την ποιότητα της εκπαίδευσης, μελετώνται καθώς επηρεάζουν τη δέσμευση του φοιτητή έναντι του εκπαιδευτικού ιδρύματος τόσο σε επίπεδο εκπαίδευσης όσο και σε επίπεδο προσωπικών σχέσεων και λειτουργούν θετικά ή αρνητικά για περαιτέρω δέσμευση και στόχο-προσήλωση.

Σκοπός του συγκεκριμένου προβλεπτικού μοντέλου είναι να εξάγουν άμεσα αποτελέσματα εξατομικευμένα για κάθε φοιτητή κατατάσσοντας τους σε κατηγορίες σύμφωνα με το πόσο πιθανό είναι να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους και έπειτα ενεργώντας με τις κατάλληλες και

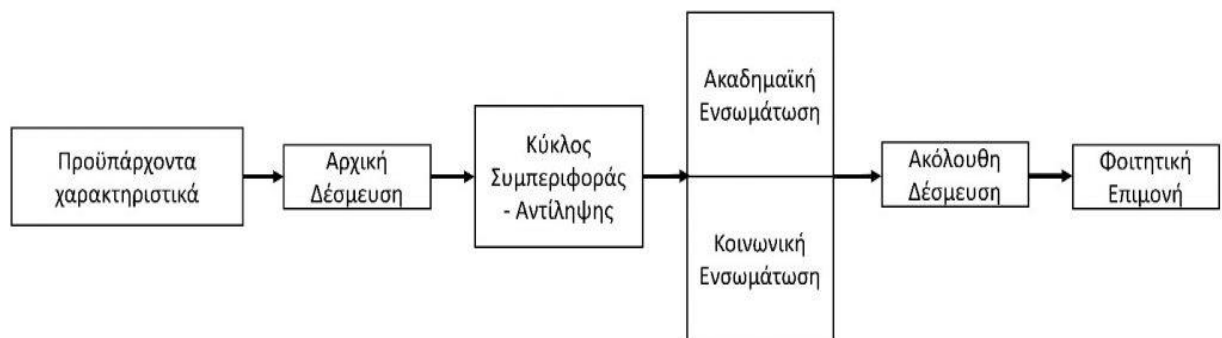
στοχευόμενες ενέργειες μέσα από υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας να ελαχιστοποιούν όσο το δυνατό το φαινόμενο της διαρροής των φοιτητών από το εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Σχήμα 8. Το μοντέλο των Atif, Richards και Bilgin (2013)

2.1.7 Το μοντέλο των Berger & Milem (1999)

Αντίστοιχο μοντέλο κοντά στη φιλοσοφία της Atif (2013) είναι και το μοντέλο του Berger. Σε αυτό το μοντέλο μελετώνται τα προϋπάρχοντα χαρακτηριστικά και οι αρχικές δεσμεύσεις του φοιτητή σε συνδυασμό με την εμπλοκή του στο νέο περιβάλλον και τη διατήρηση ή και ενίσχυση της δέσμευσής του απέναντι στις σπουδές του. Η εμπλοκή έχει πρωταρχικό ρόλο για τον Berger ώστε να επιτευχθεί η διαδικασία ενσωμάτωσης και τελικά να επιτευχθεί ο στόχος της ομαλής ολοκλήρωσης των σπουδών.

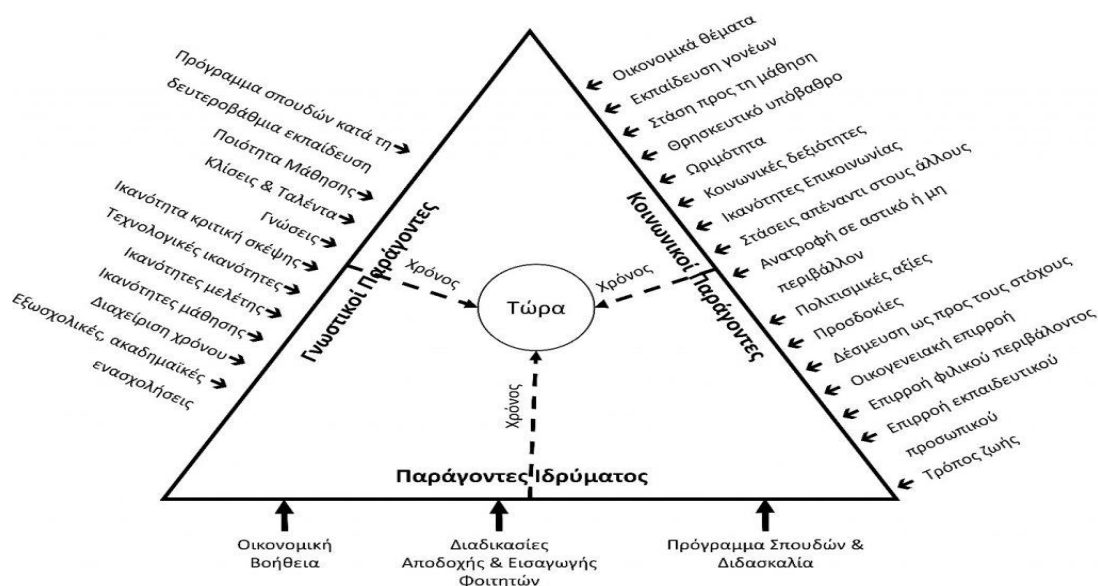
Εικόνα 9: Το μοντέλο του Berger & Milem (1999)

2.1.8 Το γεωμετρικό μοντέλο του Swail (1995)

Στο σύνθετο μοντέλο του Swail (1995) μελετάται η ακαδημαϊκή επιμονή και η σταθερότητα σε όλη τη διάρκεια των σπουδών σε συνάρτηση με τρεις βασικούς παράγοντες:

- Τους γνωστικούς παράγοντες, που αφορούν τις προϋπάρχουσες γνώσεις του φοιτητή,
- τους κοινωνικούς που αφορούν την οικογένεια, τους φίλους και την κοινωνική ζωή του φοιτητή
- το ίδρυμα που φοιτά, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τις ιδιαιτερότητες, το εκπαιδευτικό προσωπικό και τις υπηρεσίες αρωγής που είναι διαθέσιμες από το ίδρυμα.

Σχήμα 10. Το μοντέλο του Swail (1995)

2.2 Ακαδημαϊκή εξουθένωση

Έρευνες έχουν δείξει ότι και οι φοιτητές μπορεί να παρουσιάσουν συμπτώματα εξουθένωσης παρόμοια με αυτά της επαγγελματικής εξουθένωσης λόγω της πίεσης, του φόρτου εργασίας, των δυσλειτουργικών σχέσεων με συμμαθητές και καθηγητές, του ανταγωνισμού και της κακής επίδοσης (Chambers, 1992. Moneta, 2011).

Σύμφωνα με τις Maslach & Jackson (1986) η επαγγελματική εξουθένωση είναι ένα σύνδρομο συναισθηματικής εξάντλησης, αποπροσωποποίησης και μειωμένης προσωπικής επίτευξης σε εργαζόμενους στον τομέα της παροχής υπηρεσιών σε ανθρώπους.

Ο όρος επαγγελματική εξουθένωση (Burnout Syndrome) διατυπώθηκε για πρώτη φορά τη δεκαετία του 1970 από τον Αμερικανό ψυχολόγο Freudenberg θλώντας να περιγράψει το αίσθημα της κόπωσης, κυρίως ψυχικής, του στρες και του άγχους που νιώθουν οι εργαζόμενοι σε επαγγέλματα υγείας και βοήθειας στον άνθρωπο. Έπειτα ο όρος επεκτάθηκε σε όλους τους εργαζόμενους που παρουσίαζαν τα ίδια συμπτώματα ανεξαρτήτου επαγγέλματος (Moneta, 2011).

Υπάρχουν δύο διαφορετικές προσεγγίσεις για το φαινόμενο της επαγγελματικής εξουθένωσης. Η μία που προσεγγίζει το φαινόμενο ως κατάσταση δίνοντας έμφαση στα ψυχικά συμπτώματα όπως η συναισθηματική εξάντληση, η κόπωση, η κατάθλιψη, η χαμηλή επαγγελματική απόδοση, το αίσθημα παραίτησης και απραξίας και τη συνολική αρνητική στάση και συμπεριφορά του ατόμου (Schaufeli & Buunk, 1996). Η δεύτερη προσεγγίζει το φαινόμενο ως διαδικασία όπου το άτομο αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις εργασιακές του υποχρεώσεις λόγω εξάντλησης των ψυχικών του αποθεμάτων εξαιτίας του άγχους και του στρες που βιώνει στον εργασιακό χώρο (Χαραλάμπους, 2012).

Με τον όρο ακαδημαϊκή εξουθένωση ορίζουμε τη συναισθηματική κόπωση που βιώνουν οι φοιτητές κατά τη διάρκεια των σπουδών τους εξαιτίας του φόρτου εργασιών και έχει ως αποτέλεσμα να μην ανταποκρίνονται επιτυχώς στις υποχρεώσεις τους λόγω αρνητικών συναισθημάτων. Η εξουθένωση συνδέεται με σωματική και ψυχολογική δυσφορία, χαμηλότερη ακαδημαϊκή επίδοση και εγκατάλειψη σπουδών (Maslach & Jackson, 1984).

Η ακαδημαϊκή εξουθένωση χαρακτηρίζεται από συναισθηματική εξάντληση, αποπροσωποποίηση (ή κυνισμό) και μειωμένη προσωπική επίτευξη, συνδέεται αρνητικά με την ακαδημαϊκή δέσμευση και την επίδοση των φοιτητών και συνδέεται θετικά με το φαινόμενο της εγκατάλειψης σπουδών (Schaufeli et al. , 2002). Πιο αναλυτικά:

- Η συναισθηματική εξάντληση (exhaustion) : εκφράζεται μέσα από συναισθήματα κόπωσης και ανεπάρκειας στο να ανταποκριθεί ο φοιτητής σε απαιτήσεις της σχολής, ειδικά όταν επεκτείνονται στον χρόνο.
- Η αποπροσωποποίηση ή Κυνισμός (cynicism): εκδηλώνεται μέσω μιας συνεχούς αρνητικής στάσης σχετικά με την αξία και τη σημαντικότητα των σπουδών.
- Η μειωμένη προσωπική επίτευξη (professional efficacy): περιλαμβάνει αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα και έλλειψη επίγνωσης για την προσωπική επάρκεια.

Τα συμπτώματα του συνδρόμου μπορεί να επηρεάζουν το άτομο σωματικά, ψυχικά ή κοινωνικά και ποικίλουν από άτομο σε άτομο, παρουσιάζουν διακυμάνσεις σε ένταση και συχνότητα ωστόσο έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά που τα κατατάσσουν στο ίδιο σύνδρομο.

Τα παθολογικά συμπτώματα μπορεί να είναι από ενοχλητικά αλλά ακίνδυνα για την υγεία μέχρι σοβαρά και επικίνδυνα. Μερικά μόνο από αυτά είναι το αίσθημα κόπωσης, ατονίας, αδυναμίας, κεφαλαλγίες, ημικρανίες, διαταραχές ύπνου ή διατροφής, γαστρεντερικές διαταραχές, έλκος, κατάθλιψη, αυτοκτονικές τάσεις κ.ά. (Maslach & Leiter, 2008).

Τα ψυχικά συμπτώματα αφορούν το αίσθημα της ψυχικής εξάντλησης, της ανικανότητας και της αποτυχίας που βιώνει το άτομο και μπορεί να τον οδηγήσουν σε καταθλιπτικά επεισόδια, σε βίαια ξεσπάσματα και σε ανάγκη λήψης φαρμακευτικής αγωγής για την αντιμετώπιση των συμπτωμάτων. Το αντίκτυπο της συναισθηματικής εξάντλησης και της χαμηλής αυτοεκτίμησης έχει σαν επακόλουθο τη διατάραξη της προσωπικής, κοινωνικής και επαγγελματικής ζωής του ατόμου, τη μείωση του υποστηρικτικού δικτύου και την αύξηση των εντάσεων και του αισθήματος απογοήτευσης (Shaufeli & Buunk, 1996).

Τέλος στο ακαδημαϊκό πλαίσιο τα συμπτώματα του συνδρόμου έχουν αφορούν το αίσθημα αναποτελεσματικότητας, τη δυσπιστία για την αξία των σπουδών, χαμηλή αυτοεκτίμηση, τη χαμηλή ακαδημαϊκή δέσμευση, τη συναισθηματική εξάντληση, τον κυνισμό και την αδιαφορία για τις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις και έχουν ως αποτέλεσμα την κακή επίδοση, την καθυστέρηση ή την οριστική εγκατάλειψη των σπουδών (Shaufeli κ. ά., 2002).

2.2.1 Maslach Burnout Inventory-Student Survey (MBI-SS)

Το **Maslach Burnout Inventory (MBI)** είναι ένα όργανο ψυχολογικής αξιολόγησης του συνδρόμου της επαγγελματικής εξουθένωσης. Αναπτύχθηκε από την Christina Maslach και τη Susan E. Jackson που περιλαμβάνει 22 στοιχεία συμπτωμάτων που σχετίζονται με την επαγγελματική εξουθένωση μέσα από τρεις διαστάσεις: συναισθηματική εξάντληση, αποπροσωποποίηση και προσωπική επίδοση.

Το *Maslach Burnout Inventory-Student Survey* MBI-SS είναι μια προσαρμογή του MBI που έχει σχεδιαστεί για την αξιολόγηση της επαγγελματικής εξουθένωσης σε φοιτητές με βάση τις παρακάτω τρεις κλίμακες:

- Συναισθηματική εξάντληση (exhaustion) : εξετάζει τα αισθήματα καταπόνησης και εξάντλησης από τις σπουδές
- Κυνισμός ή αποπροσωποποίηση (cynicism) : μετράει την αδιαφορία ή την απόμακρη στάση απέναντι στις σπουδές
- Προσωπική επίτευξη (professional efficacy): μετράει την ικανοποίηση, τις προσδοκίες και την αποτελεσματικότητα του φοιτητή

Σύμφωνα με τον Schaufeli (2002) «αν και οι μαθητές δεν απασχολούνται σε εργασιακό περιβάλλον, οι βασικές δομημένες και υποχρεωτικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν, όπως η παρακολούθηση μαθημάτων και η ολοκλήρωση εργασιών, στοχεύουν στον απώτερο στόχο της επιτυχίας στις εξετάσεις. Ως εκ τούτου, από ψυχολογική άποψη, οι καταναγκαστικές βασικές τους δραστηριότητες μπορούν να θεωρηθούν ως εργασία»

2.3 Προσδοκίες - Ικανοποίηση - ποιότητα υπηρεσιών

Η μέτρηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών μέσω της ικανοποίησης των πελατών αποτελεί βασικό στοιχείο ενδιαφέροντος των σύγχρονων επιχειρήσεων εξαιτίας του ανταγωνισμού αλλά και της διαρκούς προσπάθειας βελτίωσης. Η έννοια της ποιότητας είναι συχνά υποκειμενική και δύσκολα ποσοτικά μετρήσιμη αφού γίνεται κατανοητή και αντιληπτή με διαφορετικό τρόπο από τον εκάστοτε πελάτη. Ο πελάτης ως αποδέκτης της υπηρεσίας είναι αυτός που καθορίζει την ποιότητα (Zeithaml & Parasuraman, 1990) και η ποιότητα των υπηρεσιών που λαμβάνει αξιολογούνται βάση αυτού που θα ήθελαν να λάβουν και με αυτό που πράγματι λαμβάνουν ή αντιλαμβάνονται ότι λαμβάνουν (Berry κ. ά., 1988).

Η μέτρηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών μετράτε σε συνάρτηση των προσδοκιών των πελατών και κατά πόσο αυτές οι προσδοκίες επιτυγχάνονται ή όχι. Μια από τις πιο κοινές αιτίες παροχής κακής ποιότητας υπηρεσιών είναι αποτέλεσμα της άγνοιας των εταιρειών για το τι πραγματικά περίμεναν οι πελάτες να λάβουν (Marshal Murdoch, 2001). Η μέτρηση της ποιότητας των υπηρεσιών στοχεύει στην κατανόηση των προσδοκιών, τον τρόπο και το λόγο που δημιουργούνται οι συγκεκριμένες προσδοκίες στους πελάτες ώστε να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες και να διασφαλιστεί η ικανοποίηση και η υπεροχή σε σχέση με τους ανταγωνιστές.

Υπάρχουν περιπτώσεις όπως η τριτοβάθμια εκπαίδευση όπου ο καταναλωτής διαδραματίζει ενεργό ρόλο στη διαδικασία της παροχής υπηρεσιών και μπορεί να οδηγήσει στην κακή ποιότητα των υπηρεσιών. Αν για παράδειγμα ο φοιτητής που είναι αποδέκτης της εκπαίδευσης, δηλαδή της υπηρεσίας που λαμβάνει από το εκπαιδευτικό ίδρυμα δεν παραδίδει τις εργασίες του, δεν παρακολουθεί με προσοχή τα μαθήματα, δεν προετοιμάζεται σωστά για τις εξετάσεις τότε η ποιότητα της υπηρεσίας δεν εξαρτάται μόνο από την απόδοση του προσωπικού αλλά και από τον καταναλωτή.

Η περίπτωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει μια επιπλέον ιδιαιτερότητα σε σχέση με τις σύνηθες παροχές υπηρεσιών, το γεγονός ότι οι φοιτητές είναι οι πελάτες που λαμβάνουν την υπηρεσία, δηλαδή την εκπαίδευση αλλά είναι και το προϊόν που μετασχηματίζεται από το εκπαιδευτικό ίδρυμα και η αγορά είναι οι πελάτες που απορροφούν τους μελλοντικούς επαγγελματίες. Στην πρώτη περίπτωση οι φοιτητές –πελάτες πρέπει να συμμετέχουν ενεργά και να

μετασηματίσουν την υπηρεσία που δέχονται, την εκπαίδευση τους εν προκειμένω από τους καθηγητές τους, και να τη μετατρέψουν σε προϊόν υπηρεσίας (γνώσεις, πτυχία κ.α.)

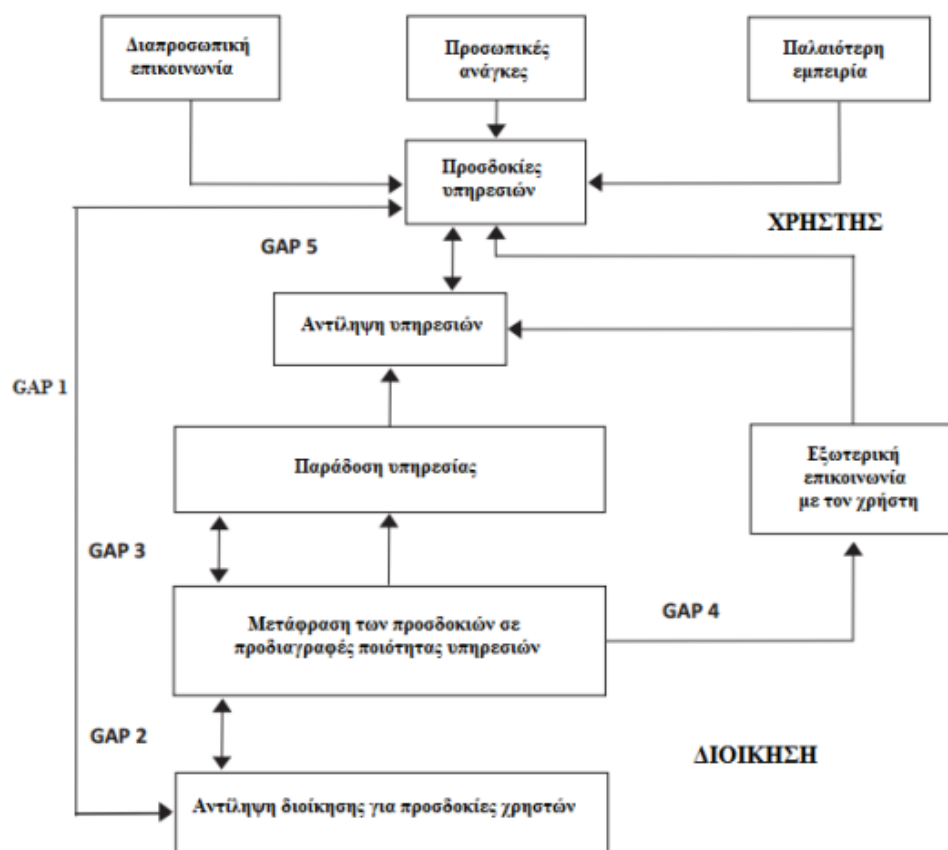
2.3.1 Μοντέλο μέτρησης ποιότητας υπηρεσιών SERVQUAL

Το SERVQUAL είναι ένα ερευνητικό εργαλείο που έχει σχεδιαστεί το 1985 από τους Parasuraman, Zeithaml και Berry με σκοπό να αξιολογεί τις προσδοκίες και τις αντιλήψεις των καταναλωτών για μια υπηρεσία μέσα από πέντε διαστάσεις που αντιπροσωπεύουν την ποιότητα της υπηρεσίας.

Το μοντέλο SERVQUAL είναι ένα όργανο μέτρησης της ποιότητας των υπηρεσιών που χρησιμοποιείται ευρέως από οργανισμούς παροχής υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η ονομασία του προκύπτει από τις λέξεις SERVice QUALity δηλαδή ποιότητα υπηρεσιών. Το SERVQUAL αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία έχουν στηριχτεί και αναπτυχθεί τα περισσότερα όργανα μέτρησης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στη μελέτη των Parasuraman et al. (1985) αναπτύχθηκαν αρχικά 10 κριτήρια που περιγράφουν τις διαστάσεις της ποιότητας ενώ αργότερα στην αναθεωρημένη εκδοχή του οργάνου (Zeithalm,1988) κατέληξαν σε 5 καθορισμένες διαστάσεις της ποιότητας των υπηρεσιών. Οι 5 διαστάσεις είναι:

- **Απτότητα (tangibles)** Οι εγκαταστάσεις, ο χώρος, ο εξοπλισμός, η εμφάνιση του προσωπικού
- **Αξιοπιστία (Reliability)** Η αξιοπιστία και η ικανότητα όλοι οι εργαζόμενοι να προσφέρουν τη σωστή υπηρεσία σε όλους κάθε φορά
- **Ανταπόκριση (Responsiveness)** Η προθυμία των υπαλλήλων για άμεση εξυπηρέτηση
- **Ασφάλεια (Assurance)** Η ικανότητα των εργαζομένων να εξυπηρετούν με ευγένεια και να εμπνέουν εμπιστοσύνη και σιγουριά μέσα από τις γνώσεις τους
- **Συναισθηματική κατανόηση (Empathy)** Η προσωπική προσοχή που δίνουν οι υπάλληλοι και η εταιρεία σε κάθε έναν πελάτη ξεχωριστά και τις ανάγκες του

Σχήμα 11. Το μοντέλο SERVQUAL

Οι πελάτες αγοράζουν τις υπηρεσίες με ορισμένες προσδοκίες και αξιολογούν την ποιότητα της υπηρεσίας συγκρίνοντας αυτό που ήθελαν να λάβουν με αυτό που πραγματικά έλαβαν. Η απόκλιση της προσδοκίας, δηλαδή της αναμενόμενης υπηρεσίας, με την υπηρεσία που έλαβαν αποτελεί ένα ποιοτικό χάσμα. Η θεωρία του SERVQUAL βασίζεται στην ανάλυση χάσματος μεταξύ των προσδοκιών που είχαν οι πελάτες και το βαθμό της ικανοποίησης των προσδοκιών τους από την παρεχόμενη υπηρεσία που έλαβαν. Η ποιότητα των υπηρεσιών μετριέται με το μέγεθος του χάσματος μεταξύ της αναμενόμενης υπηρεσίας με την υπηρεσία που έλαβαν οι πελάτες (βλέπε εικόνα 11).

Κενό 1: Το χάσμα μεταξύ των προσδοκιών των πελατών με την αντίληψη της διοίκησης για τις υπηρεσίες που παρέχουν λόγω της αδυναμίας της διοίκησης να αντιληφθεί τις προσδοκίες των πελατών όπως αυτές προκύπτουν από προσωπικές ανάγκες, τις πληροφορίες που έχουν λάβει από διαφημίσεις, από συζητήσεις με φίλους ή από παλαιότερες προσωπικές εμπειρίες των πελατών.

Κενό 2: Το χάσμα εντοπίζεται στην αδυναμία της διοίκησης να δημιουργήσει εκείνες τις υπηρεσίες που οι πελάτες προσδοκούν αν λάβουν, είτε γιατί οι προσδοκίες είναι ανέφικτες είτε γιατί υπάρχει έλλειψη δέσμευσης της ποιότητας υπηρεσιών από τη μεριά της διοίκησης.

Κενό 3: Η αδυναμία της διοίκησης να προσφέρει την ποιότητα και τις προδιαγραφές που έχει υποσχεθεί στον πελάτη. Η αδυναμία αυτή μπορεί να είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων όπως κακή επιλογή ή ελλιπής εκπαίδευση των εργαζομένων, μη σαφή διαχωρισμό ρόλων και απουσία διοικητικού ελέγχου.

Κενό 4: Το χάσμα μεταξύ των προσδοκιών που δημιουργεί η εταιρεία και της ποιότητας των υπηρεσιών που τελικά προσφέρει στους πελάτες. Η υπερβολή ή η παραπλάνηση των διαφημίσεων σε συνδυασμό με την ελλιπή ενημέρωση του προσωπικού εξυπηρέτησης έχει ως αποτέλεσμα οι πελάτες να προσδοκούν συγκεκριμένες προδιαγραφές από τις υπηρεσίες αλλά να μην τις λαμβάνουν.

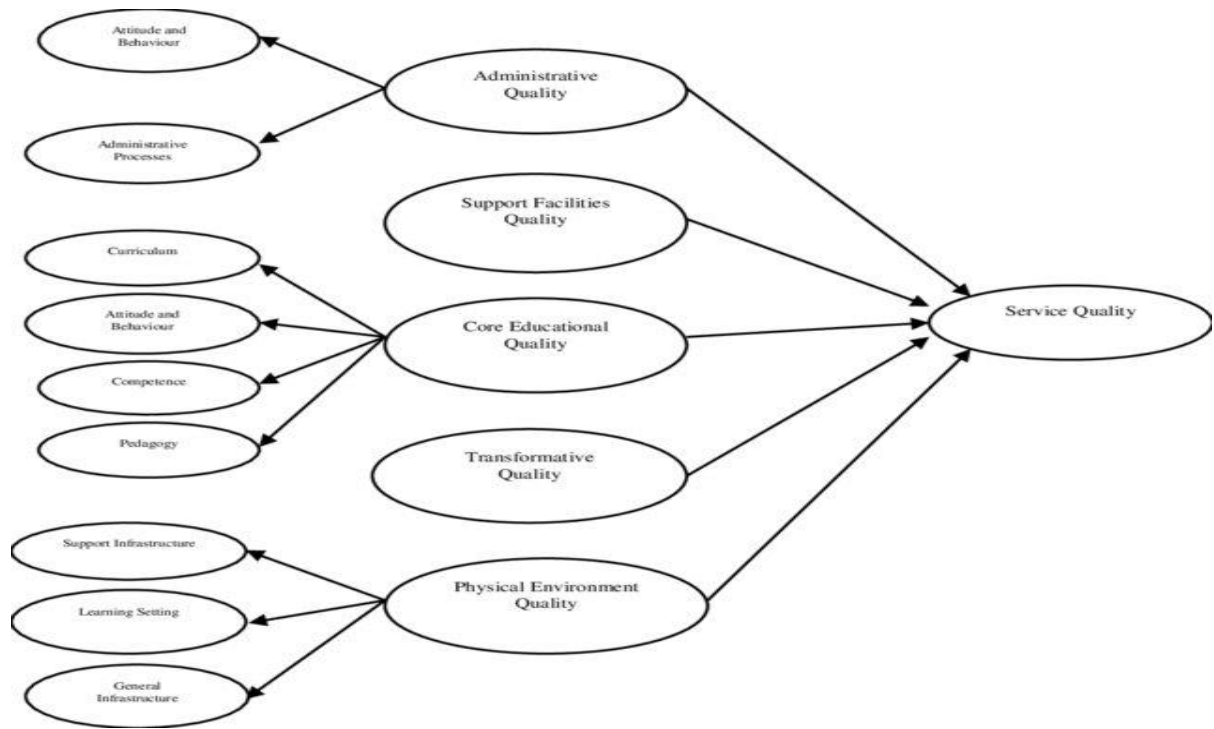
Κενό 5: Το συνολικό αποτέλεσμα της δυσαρέσκειας ή της ικανοποίησης των πελατών βάση των προσδοκιών τους με την υπηρεσία που έλαβαν στις παραπάνω παραμέτρους.

Αν και το μοντέλο SERVQUAL χρησιμοποιείται ευρέως και θεωρείται ένα από τα πιο γνωστά και έγκυρα όργανα μέτρησης ποιότητας υπηρεσιών, ωστόσο έχει δεχτεί εκτεταμένη κριτική (Τριβέλλας & Δαργενίδου, 2009, σελ. 383) και οδήγησε στην ανάπτυξη νέων οργάνων που βασίζονται πάνω σε αυτό, όπως το SERVPERF όπου έχει προταθεί ότι η κλίμακά του έχει καλύτερες ψυχομετρικές ιδιότητες (Brady κ. ά., 2002).

2.3.2 Μοντέλο μέτρησης ποιότητας υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης HESQUAL

Το μοντέλο ποιότητας υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης HESQUAL αναπτύχθηκε από τους Teeroovengadum et al, (2016) για τη μέτρηση της ποιότητας των υπηρεσιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υιοθετώντας μια ολιστική προσέγγιση και ενσωματώνοντας την έννοια της μετασχηματιστικής ποιότητας. Το μοντέλο HESQUAL μετράει πέντε διαστάσεις ποιότητας: τη διαχείριση ποιότητας, την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος, τον πυρήνα της εκπαιδευτικής ποιότητας, την ποιότητα των υποστηρικτικών υπηρεσιών και τη μετασχηματιστική ποιότητα.

Στην παρούσα εργασία προτιμήθηκε το ιεραρχικό μοντέλο HESQUAL έναντι του SERVQUAL εξαιτίας της αποτύπωσης των προσδοκιών των φοιτητών μιας και ασπάζεται την άποψη της βιβλιογραφίας σύμφωνα με την οποία οι φοιτητές δεν είναι σε θέση να έχουν σαφείς προσδοκίες ως προς τις υπηρεσίες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λόγω απουσίας πρότερης εμπειρίας και εστιάζει στην προσέγγιση της επίδοσης (Oldfield & Baron, 2000. Abdulah, 2006. Begum, 2009). Επίσης η εκπαίδευση δεν είναι απλά μια ακόμη υπηρεσία στον πελάτη αλλά συνεχόμενη διαδικασία μεταμόρφωσης του πελάτη, έτσι εισάγει την κλίμακα της μέτρησης της μετασχηματιστικής ποιότητας.

Σχήμα 12. Το μοντέλο HESQUAL

Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία

3.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθεί η πρόθεση εγκατάλειψης των σπουδών στον πληθυσμό των προπτυχιακών φοιτητών στον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης, καθώς και παράγοντες που μπορεί να σχετίζονται με αυτή. Αναλυτικότερα, τέθηκαν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- **Ερευνητικό ερώτημα 1:** Ποιο είναι το ποσοστό των φοιτητών που σκέφτονται να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους;
- **Ερευνητικό ερώτημα 2:** Ποιος είναι ο βαθμός συσχέτισης της πρόθεσης διακοπής σπουδών με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών;
- **Ερευνητικό ερώτημα 3:** Ποιος είναι ο βαθμός συσχέτισης της πρόθεσης διακοπής σπουδών με το επίπεδο παρεχόμενης από τα τμήματα εκπαιδευτικής υπηρεσίας;
- **Ερευνητικό ερώτημα 4:** Ποιος είναι ο βαθμός συσχέτισης της πρόθεσης διακοπής σπουδών με την ακαδημαϊκή εξουθένωση;
- **Ερευνητικό ερώτημα 5:** Τι πιστεύουν οι φοιτητές ότι θα βοηθούσε στη βελτίωση της ψυχικής τους ευεξίας κατά τη διάρκεια των σπουδών τους;

Για τη διερεύνηση των παραπάνω ερευνητικών ερωτημάτων υιοθετήθηκε συγχρονικό ερευνητικό σχέδιο, καθώς τα δεδομένα συλλέχθηκαν σε ένα χρονικό σημείο. Πιο συγκεκριμένα, ακολουθήθηκε ποσοτική ερευνητική στρατηγική, με έρευνα επισκόπησης απόψεων (Bryman, 2017). Η συλλογή των πρωτογενών δεδομένων έγινε μέσω δομημένου ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου ατομικής συμπλήρωσης. Στα πλεονεκτήματα του εν λόγω εργαλείου το μικρό κόστος εφαρμογής, η δυνατότητα συλλογής μεγάλου αριθμού δεδομένων και η ευκολία επικοινωνίας με γεωγραφικά διάσπαρτους πληθυσμούς και η έλλειψη επίδρασης του συνεντευκτή (Bryman, 2017).

Η έρευνα έλαβε την απαιτούμενη έγκριση από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του ΠΑΔΑ [Αριθμός Έγκρισης: 108536/01-12-2021] (βλ. Παράρτημα II) και πραγματοποιήθηκε το χρονικό διάστημα από τις 14/12/2021 έως τις 6/4/2022. Η συμμετοχή στο ερωτηματολόγιο είχε προαιρετικό χαρακτήρα, η διάρκεια συμπλήρωσης ήταν 10' λεπτά και δηλώνονταν ρητά η εχεμύθεια και η ανωνυμία των απαντήσεων.

3.2 Συγκρότηση δείγματος & Συλλογή δεδομένων

Στόχος ήταν να συμπεριληφθεί στη μελέτη ο πληθυσμός των ατόμων που φοιτούν σε προπτυχιακά προγράμματα σπουδών στον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης, δηλαδή στα τρία ομοειδή τμήματα του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος και του Ιονίου Πανεπιστημίου. Για τον λόγο αυτό, το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε στο σύνολο των φοιτητών των τριών τμημάτων, μέσω διάφορων μεθόδων, συμπεριλαμβανομένων του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, των κοινωνικών δικτύων και στην περίπτωση του ΠΑΔΑ και μέσω της ομάδας HUB φοιτητών, στην πλατφόρμα MS Teams. Η διανομή των ερωτηματολογίων έγινε από τις 14/12/2021 έως τις 6/4/2022 και συγκεντρώθηκαν συνολικά 149 ερωτηματολόγια κατάλληλα για ανάλυση. Από αυτά, μόλις 16 προέρχονταν από φοιτητές του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, που λόγω μικρής αντιπροσώπευσης δεν συμπεριλήφθηκαν στην ανάλυση των αποτελεσμάτων της παρούσας εργασίας. Σημειώνεται δε, ότι δεν κατέστη δυνατόν να συλλεχθούν απαντήσεις από φοιτητές του Ιονίου Πανεπιστημίου. Συνολικά, 133 ερωτηματολόγια συμπεριλαμβάνονται στην ανάλυση, τα οποία προέρχονται αποκλειστικά από φοιτητές και φοιτήτριες του ΠΑΔΑ. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Από τους 133 συμμετέχοντες οι γυναίκες ήταν η πλειονότητα καθώς καλύπτουν το 72,9% των απαντήσεων σε σχέση με το 25,6% των ανδρών. Σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος, το ακαδημαϊκό έτος 2019-2022 στο τμήμα φοιτούσαν 172 άνδρες και 305 γυναίκες, δηλαδή το 36% των φοιτητών είναι άνδρες και το 64% γυναίκες. Επομένως, η ποσόστωση ανδρών γυναικών είναι ανάλογη με αυτή του δείγματος της παρούσας έρευνας. Οι ηλικίες των συμμετεχόντων κυμαίνονται από τα 18 έτη έως τα 67 έτη, με διάμεση ηλικία τα 21 έτη.

Όσον αφορά στην ερώτηση για το εάν εργάζονται παράλληλα με τις σπουδές τους, οι περισσότεροι φοιτητές απάντησαν αρνητικά σε ποσοστό 67,6%, ενώ το 18,8% απάντησε ότι εργάζεται με μερική απασχόληση και μόνο το 13,5% ότι εργάζεται με πλήρες ωράριο.

Στην ερώτηση που αφορούσε το με ποιόν μένουν οι φοιτητές κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησαν ότι μένουν με τους γονείς τους 69,2%, ενώ το 15% δήλωσε ότι μένει με κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας. Μόλις το 6,8% μένει με φίλους, το 5,3% μένουν μόνοι τους και το 3% μένει με τους παππούδες.

Ως προς τη χρηματοδότηση των σπουδών του, οι περισσότεροι φοιτητές δήλωσαν πως οι γονείς ή κάποιο άλλο μέλος της οικογένειάς τους τους χρηματοδοτεί, σε ποσοστό 66,9%. Το 23,3% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι χρηματοδοτούν οι ίδιοι τις σπουδές τους και μόνο 4 συμμετέχοντες (το 3%) λαμβάνει κάποια υποτροφία ή άλλη κοινωνική υποστήριξη.

Η ερωτώμενοι κλήθηκαν επίσης να δηλώσουν ποια βαθμίδα εκπαίδευσης είχαν ολοκληρώσει πριν την εισαγωγή τους στο Τμήμα. Οι 119 φοιτητές, δηλαδή το 89,5% απάντησαν ότι έχουν απολυτήριο Λυκείου, οι 7 φοιτητές (5,3%) ότι έχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα εκπαίδευσης, ενώ 2 (1,5%) απαντήσεις δόθηκαν ότι έχουν πτυχίο από κέντρο μεταλυκειακής εκπαίδευσης (Κολέγιο, ΙΕΚ, κ.λπ.) και μόλις 1 (0,8%) απάντηση ότι έχει και άλλο πτυχίο/δίπλωμα Πανεπιστημίου/ΤΕΙ.

Όσον αφορά στο έτος σπουδών, 26 από τους συμμετέχοντες φοιτούν στο 1ο και άλλοι τόσοι στο 3ο έτος εκπροσωπώντας το 19,5%, 36 στο 2ο έτος εκπροσωπώντας το 27,1%, 19 στο 4ο έτος που αντιστοιχούν στο 14,3% και τέλος 24 συμμετέχοντες βρίσκονται στο 5ο έτος και πάνω (επί πτυχίο) και αντιστοιχούν στο 18%.

Στην επόμενη ερώτηση οι συμμετέχοντες έπρεπε να δηλώσουν προσεγγιστικά ποιος είναι ο μέσος όρος βαθμολογίας τους μέχρι στιγμής. Το εύρος των απαντήσεων κυμαινόταν από το 5 έως το 9,36, με μέσο όρο το 7.

Τέλος, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να δηλώσουν τον/τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν να φοιτήσουν στο συγκεκριμένο τμήμα. Στη συγκεκριμένη ερώτηση οι φοιτητές μπορούσαν να επιλέξουν μία ή περισσότερες από τις προτεινόμενες απαντήσεις είτε να δώσουν ένα διαφορετικό δικό τους λόγο μέσα από μια σύντομη απάντηση. Η πλειοψηφία δήλωσε πως το ενδιαφέρον για το αντικείμενο ήταν ο λόγος που επέλεξε τη σχολή, 56 απαντήσεις αφορούσαν την επαγγελματική αποκατάσταση, 34 απαντήσεις για την κλίση στα διδασκόμενα μαθήματα, ενώ 11 απαντήσεις αφορούσαν την πίεση από γονείς και φίλους και 7 απαντήσεις για κοινωνική πίεση.

		Συχνότητα	Ποσοστό
Φύλο	Άνδρας	34	25.6
	Γυναίκα	97	72.9
Ηλικία (N=130)	Μέσος όρος: 24,82		
Εργάζεστε	Ναι, με μερική απασχόληση	25	18.8
	Ναι, με πλήρες ωράριο	18	13.5
	Όχι	90	67.7
Με ποιόν μένετε	Άλλο μέλος οικογένειας	20	15.0
	Γονείς	92	69.2
	Με φίλους	9	6.8
	Μόνος/η	7	5.3

	Παππούδες	4	3,0
Χρηματοδότηση σπουδών	Γονείς ή άλλο μέλος της οικογένειας	89	66,9
	Ο/η ίδιος/α	31	23,3
	Υποτροφία και/ή άλλη κοινωνική υποστήριξη	4	3,0
Επίπεδο εκπαίδευσης	<i>Απολυτήριο Λυκείου</i>	119	89,5
	<i>Μεταπτυχιακό Δίπλωμα</i>	7	5,3
	<i>Κολλέγιο, ΙΕΚ, κ.λπ.</i>	2	1,5
	<i>Πανεπιστήμιο/ΤΕΙ</i>	1	0,8
	<i>Άλλο</i>	2	1,5
Έτος σπουδών	1 ^ο έτος	26	19,5
	2 ^ο έτος	36	27,1
	3 ^ο έτος	26	19,5
	4 ^ο έτος	19	14,3
	5 ^ο έτος και πάνω (Επί Πτυχίο)	24	18,0
Μέσος όρος Βαθμολογίας	Μέσος όρος: 7		
Λόγοι επιλογής Τμήματος	Κοινωνική πίεση	7	5,3
	Επαγγελματική αποκατάσταση	56	42,1
	Πίεση από την οικογένεια ή/και φίλους	11	8,3
	Ενδιαφέρον για το αντικείμενο σπουδών	81	60,9
	Κλήση στα διδασκόμενα μαθήματα	34	25,6
	Άλλο	20	15

Πίνακας 1. Προφίλ δείγματος

3.3 Μέτρηση παραγόντων & Κατασκευή ερευνητικού εργαλείου

Πέραν των ερωτήσεων που σχετίζονται με τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, οι κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση της αντιλαμβανόμενης ποιότητας των υπηρεσιών στην ανώτατη εκπαίδευση και της ακαδημαϊκής εξουθένωσης προέρχονται από δημοσιευμένες μελέτες (βλ. Πίνακα 2). Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις δίνονται σε 5βάθμια κλίμακα Likert και τύπου Likert (βλ. ερωτηματολόγιο στο Παράρτημα Ι).

Η διαμόρφωση του ερωτηματολογίου και η επιλογή των ερωτήσεων βασίστηκαν στη διεθνή βιβλιογραφία και σε προηγούμενες έρευνες οι οποίες αποδόθηκαν στα ελληνικά και προσαρμόστηκαν στις απαιτήσεις της έρευνάς μας.

Παράγοντες	Αριθμός Ερωτήσεων	Πηγές
Ποιότητα Υπηρεσιών στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Higher Education Service Quality)		
Στάση καθηγητών (ΣΚ)	4	<i>Teeroovengadum et al. (2016)</i>
Ικανότητα καθηγητών (ΙΚ)	3	
Μετασχηματιστική ικανότητα (ΜΙ)	7	
Υποστήριξη (Υ)	4	
Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ)	4	
Διοικητική ποιότητα (ΔΠ)	4	
Υποδομές (Υ)	3	
Ακαδημαϊκή Εξουθένωση (Academic Burnout)		
Συναισθηματική εξάντληση (ΣΕ)	5	<i>Salago & Au-Yong-Oliveira (2021)</i>
Δυσπιστία (Δ)	4	
Αποτελεσματικότητα (Α)	6	

Πίνακας 2. Παράγοντες ερωτηματολογίου

Στην αρχή του ερωτηματολογίου είναι το συνοδευτικό σημείωμα που θα πρέπει οι ερωτηθέντες φοιτητές να διαβάσουν ώστε να ενημερωθούν σχετικά με το σκοπό της έρευνας, την έγκρισή της από την επιτροπή ηθικής και δεοντολογίας του πανεπιστημίου (βλέπε Παράρτημα ΙΙ), την προαιρετική συμμετοχή και την τήρηση της ανωνυμίας τους. Επίσης οι συμμετέχοντες για να

προχωρήσουν στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου θα πρέπει να δηλώσουν ότι είναι άνω των 18 ετών. Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα είναι οι ερωτήσεις που αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά.

3.3.1 Ποιότητα υπηρεσιών - Ικανοποίηση φοιτητών

Στη δεύτερη ενότητα είναι η αξιολόγηση του Τμήματος μέσα από ερωτήσεις που μετρούν την Ποιότητα των υπηρεσιών και την ικανοποίηση των φοιτητών. Η κλίμακα για την αξιολόγηση της ποιότητας υπηρεσιών αποτελείται από επτά (5) ερωτήσεις. Οι συμμετέχοντες απάντησαν σε κάθε ερώτηση σε πενταβάθμια κλίμακα Likert από -2 «Διαφωνώ απόλυτα» μέχρι +2 «Συμφωνώ απόλυτα». Οι διαστάσεις της αξιολόγησης της ποιότητας χωρίζονται σε 5 γκρουπ ερωτήσεων με υποερωτήματα/δηλώσεις και αφορούν τη στάση, συμπεριφορά και την ικανότητα των καθηγητών, την υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας - αξιολόγηση, το πρόγραμμα σπουδών, τη διοικητική ποιότητα και την ποιότητα των υποδομών.

Στην ίδια ενότητα περιλαμβάνονται 3 ερωτήσεις για την ικανοποίηση των φοιτητών από τη σχολή τους συγκριτικά με τις αρχικές τους προσδοκίες τους, τη σχέση με τους συμφοιτητές τους και αν είναι ευχαριστημένοι από τις σπουδές τους.

3.3.2 Ακαδημαϊκή εξουθένωση

Στην Τρίτη ενότητα εξετάζεται η συναισθηματική κατάσταση των φοιτητών σε σχέση με τις σπουδές τους ερευνώντας την ακαδημαϊκή εξουθένωση που βιώνουν. Οι ερωτήσεις ανατανακλούν την αβεβαιότητα, τη συναισθηματική εξάντληση, τη δυσπιστία και την αποτελεσματικότητα που νιώθουν οι φοιτητές σε σχέση με τις σπουδές τους. Η κλίμακα για την αξιολόγηση της ακαδημαϊκής εξουθένωσης αποτελείται από πέντε (5) ερωτήσεις όπου οι συμμετέχοντες απάντησαν σε κάθε ερώτηση σε πενταβάθμια κλίμακα Likert από 1 «Καθόλου» μέχρι 5 «Απόλυτα» και μία (1) ερώτηση αυτό-αξιολόγησης με το πώς βαθμολογούν οι φοιτητές την απόδοσή τους στη σχολή.

3.3.3 Βελτίωση ψυχολογικής ευεξίας φοιτητών

Τέλος στην τέταρτη ενότητα εξετάζεται η βελτίωση της ψυχολογικής ευεξίας των φοιτητών μέσα από 2 ερωτήσεις. Ζητείτε από τους φοιτητές να βαθμολογήσουν τους παράγοντες που μπορούν να βελτιώσουν την ψυχολογική τους ευεξία σε πενταβάθμια κλίμακα Likert από 1 «Πάρα πολύ» μέχρι 5 «Καθόλου» και να προτείνουν τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να βελτιωθεί η ψυχολογική τους κατάσταση στο πλαίσιο των σπουδών τους μέσα από μια ερώτηση ανοιχτού τύπου.

3.4 Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης

Για την ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε περιγραφική στατιστική (μέσος όρος και τυπική απόκλιση, συχνότητα), με τη χρήση του προγράμματος IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) έκδοση 28. Για τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκαν διάφορες μέθοδοι, όπως ανάλυση συσχέτισης με τον δείκτη Spearman's rho, ο οποίος είναι κατάλληλος για τα τη διαμεταβλητή ανάλυση μεταξύ διατακτικών μεταβλητών (ordinal variables) (Bryman, 2017), πίνακες συνάφειας (Crosstabulation) και Pearson's chi-squared test (χ^2).

Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα και Συζήτηση

4.1 Περιγραφική στατιστική ανάλυση

Ο παράγοντας της *Πρόθεσης Εγκατάλειψης Σπουδών* αποτελείται από 2 ερωτήσεις, την 11 και τη 12, που εισάγουν τους ερωτώμενους φοιτητές στο θέμα της έρευνάς μας, αν έχουν σκεφτεί ποτέ το ενδεχόμενο να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους και έπειτα κατά πόσο θεωρούν πιθανό να το κάνουν. Υψηλή τιμή στην κλίμακα αντανακλά μεγαλύτερη πρόθεση εγκατάλειψης των σπουδών.

Απαντώντας λοιπόν στο *1^ο ερευνητικό ερώτημα:*

Ποιο είναι το ποσοστό των φοιτητών που σκέφτονται να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους;

Σύμφωνα με τους παρακάτω πίνακες 3 & 4 βλέπουμε ότι ενώ αρκετοί φοιτητές, περίπου οι μισοί (51,1%) έχουν σκεφτεί κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους τελικά λίγοι (3%) είναι αυτοί που εμμένουν στην απόφασή τους και το θεωρούν πιθανό ενδεχόμενο.

Επομένως το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών δεν απαντάτε σε μεγάλη κλίμακα στον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης.

A11. Έχετε σκεφτεί ποτέ να εγκαταλείψετε τις σπουδές σας στο Τμήμα;		
	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
Ναι	68	51,1
Όχι	65	48,9

Πίνακας 3. Σκέψεις εγκατάλειψης σπουδών

A12. Πόσο πιθανό θεωρείται το ενδεχόμενο να εγκαταλείψετε τις σπουδές σας στο Τμήμα;		
	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
1	64	48,1
2	37	27,8
3	19	14,3
4	9	6,8
5	4	3,0

Πίνακας 4. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών

Στις ερωτήσεις 13 έως 17 εξετάζονται οι μεταβλητές που αφορούν τη μέτρηση ποιότητας υπηρεσιών μέσω της αξιολόγησης της ποιότητας των υπηρεσιών όπως αναπτύχθηκαν στο μοντέλο μέτρησης της ποιότητας υπηρεσιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση HESQUAL με τις κατάλληλες τροποποιήσεις στις ανάγκες τις έρευνάς μας σε επίπεδο τμήματος και όχι ιδρύματος. Σύμφωνα με τους παρακάτω πίνακες η πλειοψηφία των φοιτητών παρείχαν θετική αξιολόγηση που δηλώνει ότι είναι ικανοποιημένοι με το εκπαιδευτικό προσωπικό της τμήματός τους.

Στάση, συμπεριφορά και ικανότητα καθηγητών	-2	-1	0	+1	+2	ΔΓ/ΔΑ
Οι καθηγητές μου κατανοούν τις ανάγκες των φοιτητών	3	10	28	66	22	3
Οι καθηγητές μου δίνουν προσοχή σε κάθε φοιτητή ξεχωριστά	11	26	42	40	8	5
Οι καθηγητές μου είναι διαθέσιμοι για παροχή καθοδήγησης και συμβουλών στους/τις φοιτητές/τριες	2	8	21	56	43	2
Οι καθηγητές μου ενεργούν με γνώμονα το συμφέρον των φοιτητών/τριών	4	13	33	50	17	14
Οι καθηγητές μου διαθέτουν τη θεωρητική και την τεχνική γνώση, καθώς και τα προσόντα που χρειάζεται για αυτή τη δουλειά	2	4	14	54	54	3
Οι καθηγητές μου έχουν επικοινωνιακές δεξιότητες	3	11	23	56	37	2
Οι καθηγητές μου γνωρίζουν τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα ειδίκευσής τους	2	2	8	43	62	12
Οι καθηγητές μου προάγουν τη συναισθηματική σταθερότητα των φοιτητών/τριων	9	22	34	36	12	16
Οι καθηγητές μου συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης των φοιτητών/τριων	14	22	38	40	13	5
Οι καθηγητές μου συμβάλλουν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των φοιτητών/τριων	2	8	31	52	34	5
Οι καθηγητές μου συμβάλλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων στον τομέα ειδίκευσής τους	3	3	33	50	35	7

Οι καθηγητές μου βοηθούν τους/τις φοιτητές/τριες να ξεπεράσουν τις προκαταλήψεις τους	11	8	34	46	14	19
Οι καθηγητές μου συμβάλλουν στην απόκτηση επαρκών γνώσεων και δεξιοτήτων, ώστε οι φοιτητές/τριες να μπορούν να κάνουν καλά τη δουλειά τους στο μέλλον	3	2	19	54	51	3
Οι καθηγητές μου ενισχύουν τις γνώσεις, τις ικανότητες και τις δεξιότητες των φοιτητών/τριων	3	6	16	67	39	1

Πίνακας 5. Στάση συμπεριφορά και ικανότητα καθηγητών

Υποστήριξη εκπαιδευτικής διαδικασίας-αξιολόγηση	-2	-1	0	+1	+2	ΔΓ/ΔΑ
Οι καθηγητές μου χρησιμοποιούν πολυμέσα για την υποστήριξη της διδασκαλίας (π,χ, προβολικά, παρουσιάσεις σε power point)	0	0	4	29	99	0
Οι φοιτητές/τριες συμμετέχουν ενεργά στις μαθησιακές διαδικασίες	2	9	35	57	23	6
Οι καθηγητές μου παρέχουν συχνή ανατροφοδότηση στους φοιτητές/τριες αναφορικά με τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις	3	8	28	58	30	4
Οι τρόποι αξιολόγησης των μαθημάτων (εργασίες, εξετάσεις) είναι σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες των φοιτητών/τριών	6	10	25	48	36	6

Πίνακας 6. Υποστήριξη εκπαιδευτικής διαδικασίας - αξιολόγηση

Πρόγραμμα Σπουδών	-2	-1	0	+1	+2	ΔΓ/ΔΑ
Στο πρόγραμμα σπουδών είναι σαφώς καθορισμένο το περιεχόμενο και οι στόχοι του κάθε μαθήματος	5	9	21	54	36	5
Το περιεχόμενο κάθε διδακτικής ενότητας είναι χρήσιμο και σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτει τις ανάγκες κάθε φοιτητή/τριας	7	18	32	51	14	8
Το πρόγραμμα σπουδών είναι υψηλών ακαδημαϊκών απαιτήσεων για να διασφαλίζεται η συνολική ανάπτυξη των φοιτητών/τριών	2	13	30	50	27	8
Το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών έχει μεγάλη συνάφεια με την τρέχουσα και μελλοντική εργασία των φοιτητών/τριών	3	7	28	58	27	6

Πίνακας 7. Πρόγραμμα σπουδών

Διοικητική ποιότητα	-2	-1	0	+1	+2	ΔΓ/ΔΑ
Το διοικητικό προσωπικό του Τμήματός μου είναι πρόθυμο να βοηθήσει τους/τις φοιτητές/τριες	12	14	27	43	19	17
Το διοικητικό προσωπικό του Τμήματός μου είναι σε θέση να λύσει τα προβλήματα των φοιτητών/τριών	8	16	33	39	17	18
Το διοικητικό προσωπικό του Τμήματός μου είναι ευγενικό	9	17	23	51	13	17
Η συμπεριφορά του διοικητικού προσωπικού του Τμήματός μου εμπνέει εμπιστοσύνη στους φοιτητές/τριες	6	22	32	38	11	21
Στο Τμήμα μου, οι διοικητικές διαδικασίες μου είναι καλά τυποποιημένες και δεν υπάρχει μεγάλη γραφειοκρατία και περιττές δυσκολίες	10	9	24	49	18	21
Στο Τμήμα μου, οι διοικητικές διαδικασίες είναι ξεκάθαρες και καλά δομημένες έτσι ώστε οι χρόνοι παράδοσης να ελαχιστοποιούνται	8	4	37	39	17	25
Στο Τμήμα μου, οι επίσημες διαδικασίες και οι κανονισμοί χαρακτηρίζονται από διαφάνεια	7	2	17	45	31	28

Πίνακας 8. . Διοικητική ποιότητα

Ποιότητα υποδομών	-2	-1	0	+1	+2	ΔΓ/ΔΑ
Οι αίθουσες διδασκαλίας στο Τμήμα μου είναι επαρκείς	19	25	35	35	14	2
Το Τμήμα μου διαθέτει μέρη για ατομική μελέτη και συνεργασία	14	15	23	45	24	9
Το Τμήμα μου διαθέτει επαρκή τεχνολογικά εργαλεία και εξοπλισμό για την υποστήριξη της διδασκαλίας (π,χ, προβολικά, πίνακες)	1	8	18	57	45	1

Πίνακας 9. Ποιότητα υποδομών

Στις ερωτήσεις 18 , 20, 21 και 26 γίνεται προσπάθεια να μετρηθεί η υποκειμενική αξία των σπουδών. Συγκεκριμένα στην ερώτηση 20 οι φοιτητές καλούνται να αξιολογήσουν πόσο ευχαριστημένοι είναι με το τμήμα τους, στην ερώτηση 18 πόσο ευχαριστημένοι είναι σύμφωνα με τις προσδοκίες τους, στην ερώτηση 21 πόσο αβέβαιοι νιώθουν για το μέλλον και στην ερώτηση 26 πώς βαθμολογούν την απόδοσή τους στη σχολή. Έχει αποτυπωθεί στη βιβλιογραφία ότι η θετική αξιολόγηση στη χρηστική αξία των σπουδών (Lido, Eldin & Ferdenzi, 2014) όπως και τα κίνητρα που σχετίζονται με την υποκειμενική αξία του αντικειμένου των σπουδών (Cerasoli κ. ά., 2014) λειτουργούν αποτρεπτικά ως προς την πρόθεση εγκατάλειψης των σπουδών.

Στην ερώτηση 19 οι φοιτητές καλούνται να βαθμολογήσουν ανάμεσα από πέντε επιλογές τη σχέση τους με τους συμφοιτητές τους. Σύμφωνα με τα σύγχρονα αναθεωρημένα μοντέλα εγκατάλειψης σπουδών (Sprady, 1970. Tinto, 1975) ένας σημαντικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει τους φοιτητές ώστε να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους αφορά τη δημιουργία κοινωνικών δεσμών μεταξύ των συμφοιτητών που συμβάλλει στο αίσθημα του «ανήκειν» και στην ομαλή προσαρμογή στο νέο ακαδημαϊκό περιβάλλον (Γκαντώνια, 2007. Ο'Keeffe, 2013)

Σε γενικές γραμμές, πως βαθμολογείτε τη σχέση σας με τους συμφοιτητές σας;		
	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
Εξαιρετικές	13	9,8
Καλές	41	30,8
Ικανοποιητικές	64	48,1
Κακές	9	6,8
Πολύ κακές	3	2,3

Πίνακας 10. Σχέση με συμφοιτητές

<i>Πόσο συχνά αισθάνεστε ή έχετε αισθανθεί καθένα από τα παρακάτω κατά τη διάρκεια των σπουδών σας στο Τμήμα;</i>					
	<i>Πολύ συχνά</i>	<i>Συχνά</i>	<i>Μερικές φορές</i>	<i>Σπάνια</i>	<i>Ποτέ</i>
Οι σπουδές μου με εξαντλούν συναισθηματικά	10	18	57	33	13
Νιώθω εξαντλημένος/η στο τέλος μιας ημέρας μαθημάτων στο πανεπιστήμιο	13	34	39	32	13
Νιώθω κουρασμένος/η όταν σηκώνομαι το πρωί και σκέφτομαι ότι πρέπει να αντιμετωπίσω άλλη μια μέρα στο πανεπιστήμιο	8	21	33	41	28
Το να παρακολουθώ ένα μάθημα ή/και να μελετώ μου προκαλεί ένταση	9	9	36	47	29
Οι σπουδές μου με εξαντλούν εντελώς	9	4	26	40	52

Πίνακας 11. Εξουθένωση φοιτητών

Η ακαδημαϊκή εξουθένωση σύμφωνα με τη βιβλιογραφία χαρακτηρίζεται από τρεις διαστάσεις: τη συναισθηματική εξάντληση, τη δυσπιστία και τη χαμηλή αποτελεσματικότητα (Jordani, P. Et al,

2012). Οι φοιτητές του πανεπιστημίου υποφέρουν από συναισθηματική εξάντληση ως αποτέλεσμα της κόπωσης, των αυξημένων ακαδημαϊκών απαιτήσεων και η άνιση κατανομή του φόρτου εργασίας στη διάρκεια του εξαμήνου. Η δυσπιστία που νιώθουν οι φοιτητές τους οδηγεί σε μια κυνική και απόμακρη στάση απέναντι στις σπουδές τους και η χαμηλή αποτελεσματικότητα οδηγεί τους φοιτητές σε αίσθημα ανικανότητας και ανεπάρκειας. Τέλος παράγοντες που μπορεί να βελτιώσουν την ψυχολογική ευεξία των φοιτητών μελετώνται ως αντιστάθμισμα της συναισθηματικής εξάντλησης.

<i>Πόσο συχνά αισθάνεστε ή έχετε αισθανθεί καθένα από τα παρακάτω κατά τη διάρκεια των σπουδών σας στο Τμήμα;</i>					
	<i>Πολύ συχνά</i>	<i>Συχνά</i>	<i>Μερικές φορές</i>	<i>Σπάνια</i>	<i>Ποτέ</i>
Έχω χάσει σιγά σιγά το ενδιαφέρον για τις σπουδές μου από τότε που μπήκα στο πανεπιστήμιο	11	6	30	35	49
Δεν αισθάνομαι ενθουσιασμό για τις σπουδές μου	11	14	29	34	43
Πιστεύω όλο και λιγότερο στην πιθανή χρησιμότητα των σπουδών μου	7	9	23	39	53
Έχω αμφιβολίες για το νόημα των σπουδών μου	10	15	26	34	46

Πίνακας 12. Δυσπιστία φοιτητών

<i>Πόσο συχνά αισθάνεστε ή έχετε αισθανθεί καθένα από τα παρακάτω κατά τη διάρκεια των σπουδών σας στο Τμήμα;</i>					
	<i>Πολύ συχνά</i>	<i>Συχνά</i>	<i>Μερικές φορές</i>	<i>Σπάνια</i>	<i>Καθόλου</i>
Μπορώ να λύσω αποτελεσματικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζω στις σπουδές μου	8	49	49	15	9
Πιστεύω ότι συμμετέχω, με θετικό τρόπο, στα μαθήματα που παρακολουθώ	16	51	34	21	8
Νιώθω ότι είμαι καλός/η φοιτητής/τρια	13	47	48	16	6
Αισθάνομαι ενθουσιασμένος όταν πετυχαίνω τους ακαδημαϊκούς μου στόχους	53	57	11	7	1
Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου	43	54	21	7	5

απέκτησα γνώσεις σε πολλά σχετικά θέματα					
Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, νιώθω ότι μπορώ να παρακολουθήσω την ύλη αποτελεσματικά	24	51	30	17	8

Πίνακας 13. Πίνακας 13. Αποτελεσματικότητα φοιτητών

25. Μπορώ να διαχειριστώ πολύ καλά τις πιέσεις που νιώθω στο πλαίσιο των σπουδών μου		
	Frequency	Valid Percent
1	10	7,7
2	15	11,3
3	57	43,8
4	40	30,8
5	8	6,2

Πίνακας 14. Διαχείριση πιέσεων

Πόσο πιστεύετε ότι καθένα από τα παρακάτω μπορεί να βελτιώσει το επίπεδο της ψυχολογικής σας ευεξίας στο πλαίσιο των σπουδών σας;					
	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Μείωση του αριθμού των ωρών των μαθημάτων	23	61	27	15	5
Αναδιαμόρφωση μεθόδων διδασκαλίας	8	31	54	26	11
Περισσότερες ευκαιρίες ώστε οι φοιτητές/τριες να μπορούν να περάσουν κάθε μία από τις ενότητες του μαθήματος	3	19	47	37	25
Ένα ευρύτερο φάσμα μαθημάτων για να επιλέξει κανείς	10	16	42	36	27
Διοργάνωση περισσότερων	14	33	39	22	20

εργαστηρίων για τη διδασκαλία τρόπων μείωσης του στρες και του άγχους					
Παροχή άλλων μέσων ψυχολογικής υποστήριξης των φοιτητών/τριων	8	14	44	36	29

Πίνακας 15. Βελτίωση ψυχολογικής ευεξίας φοιτητών

Στην τελευταία ερώτηση ανοιχτού τύπου οι φοιτητές μπορούσαν να δώσουν τη δική τους απάντηση και να προτείνουν τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να βελτιωθεί η ψυχολογική τους κατάσταση στο πλαίσιο των σπουδών τους. Δόθηκαν συνολικά 71 απαντήσεις και η ανάλυσή τους γίνεται με όρους ποιοτικής και όχι ποσοτικής ανάλυσης.

Ένας κοινός παράγοντας που προκαλεί ψυχολογική επιβάρυνση στους φοιτητές και τους επιφορτίζει με άγχος και στρες είναι η ύπαρξη των “μαθημάτων αλυσίδας”. Τα μαθήματα αυτά αποτελούν συνέχεια από εξάμηνο σε εξάμηνο και προϋποθέτουν να έχει κάποιος περάσει το προηγούμενο για να μπορεί να δηλώσει το επόμενο. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το νέο νόμο που ορίζει ότι ο φοιτητής θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει επιτυχώς όλα τα απαιτούμενα μαθήματα για την απόκτηση του τίτλου σπουδών σε $n+2$ έτη, όπου $n= 4$ χρόνια, επιφορτίζει τους φοιτητές με άγχος ως προς την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών τους στον προβλεπόμενο χρόνο.

Ένας ακόμη παράγοντας που προτάθηκε από τους φοιτητές αφορά το στρες της εξεταστικής και ο όγκος της διδακτέας ύλης. Εναλλακτικά προτείνουν συχνές μικρές εργασίες και απαλλακτικές εργασίες στο τέλος του εξαμήνου που βοηθούν τους φοιτητές να μάθουν βιωματικά, κρατώντας τους σε επαφή με το αντικείμενο του μαθήματος σε όλη τη διάρκεια του εξαμήνου ενώ αποτρέπουν τη στείρα απομνημόνευση μεγάλου όγκου ύλης στην εξεταστική περίοδο.

Η επαγγελματική αποκατάσταση των φοιτητών αποτελεί πηγή άγχους και στρες. Οι φοιτητές προτείνουν συχνές επισκέψεις και στενές επαφές με πραγματικούς χώρους εργασίας για να γνωρίσουν τις διάφορες επιλογές και εναλλακτικές του επαγγέλματος καθώς επίσης και συμβουλευτική επαγγελματικού προσανατολισμού που θα μπορούσαν να μάθουν χρήσιμες πληροφορίες αλλά και να λύσουν τυχόν απορίες τους.

Επίσης υπήρξαν προτάσεις για παροχή ψυχολογικής υποστήριξης από σύμβουλο ψυχικής υγείας που θα μπορούν να συμβουλευούνται οι φοιτητές όταν αντιμετωπίζουν μια στρεσογόνα περίοδο.

Κάποιοι φοιτητές αναφέρθηκαν στη σχέση τους με τους καθηγητές τους και ότι θα ήθελαν να είναι πιο φιλικοί μαζί τους, να μη δυσανασχετούν σε ερωτήσεις τους, να κάνουν ξεκάθαρους τους

στόχους και τις απαιτήσεις των μαθημάτων ή των εργασιών που αναθέτουν, να μην είναι ειρωνικοί, απαξιωτικοί και να υπάρχει κατανόηση, σεβασμός και επικοινωνιακή συνεργασία.

Τέλος η δυνατότητα υβριδικής φοίτησης που θα συνδυάζει την δια ζώσης εκπαίδευση με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι κάτι που θα βοηθούσε τους φοιτητές να νιώθουν λιγότερη πίεση και στρες καθώς αυτή η ευελιξία θα τους έδινε τη δυνατότητα να νιώθουν αισιόδοξοι ότι μπορούν να ανταπεξέλθουν στη φοίτησή τους με οποιοσδήποτε συνθήκες.

Για να απαντήσουμε στο **Ερευνητικό ερώτημα 5:**

Τι πιστεύουν οι φοιτητές ότι θα βοηθούσε στη βελτίωση της ψυχικής τους ευεξίας κατά τη διάρκεια των σπουδών τους;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των φοιτητών στην τελευταία ερώτηση ανοιχτού τύπου για τους παράγοντες που θα βοηθούσαν την ψυχική τους ευεξία θα μπορούσαμε συνοψίζοντας να αναφέρουμε επιγραμματικά:

- ✓ Κατάργηση μαθημάτων αλυσίδας
- ✓ Υβριδική παρακολούθηση μαθημάτων
- ✓ Εναλλακτικοί τρόποι εξέτασης (απαλλακτικές εργασίες)
- ✓ Επισκέψεις σε πραγματικούς χώρους εργασίας
- ✓ Παροχή ψυχολογικής υποστήριξης
- ✓ Καλύτερη αντιμετώπιση από τους καθηγητές

4.2 Ανάλυση συσχέτισης

Για να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που θέσαμε, διερευνήθηκε η πιθανή σχέση μεταξύ πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών και των κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων, κατασκευάστηκαν οι πίνακες συνάφειας και έγιναν έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 και ανάλυση συσχέτισης με τον δείκτη Pearsons' rho.

Για τον έλεγχο της πιθανής σχέσης μεταξύ πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών και φύλου, κατασκευάστηκε ο πίνακας συνάφειας και διενεργήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 (Πίνακας 16). Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν έδειξαν να υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ φύλου και πρόθεσης διακοπής των σπουδών.

Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Φύλο				
Crosstabulation	Άνδρας	Γυναίκα	Άλλο/ Δεν απαντώ	Σύνολο

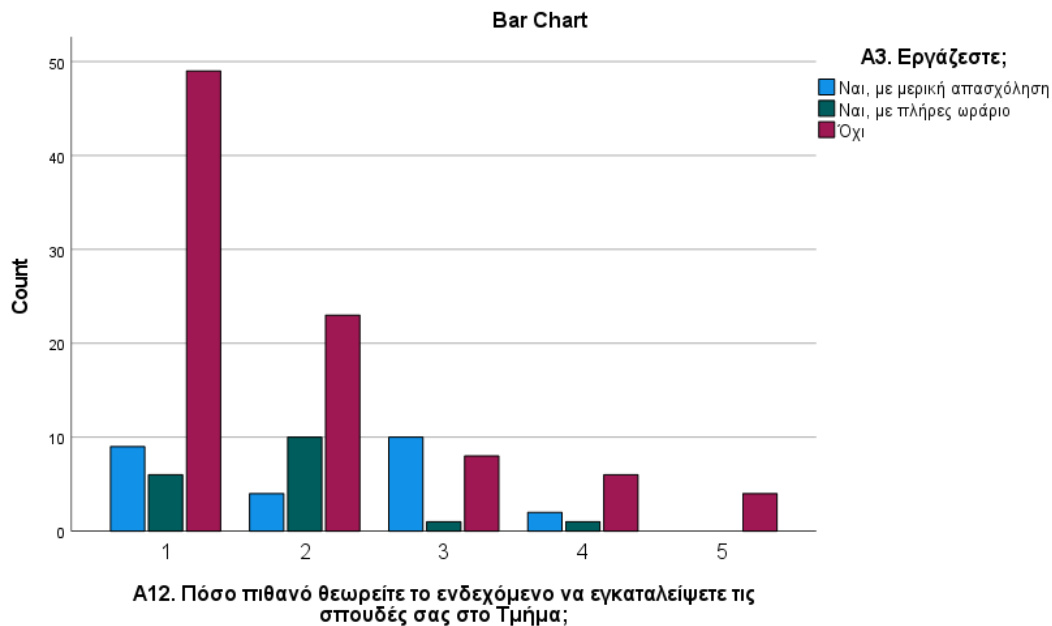
Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών	Εξαιρετικά απίθανο	14	49	1	64
	Απίθανο	13	24	0	37
	Ούτε απίθανο ούτε πιθανό	3	16	0	19
	Πιθανό	3	5	1	9
	Εξαιρετικά πιθανό	1	3	0	4
Σύνολο		34	97	2	133
Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)		
Pearson Chi-Square	10,170 ^a	8	,253		
Likelihood Ratio	7,819	8	,451		
N of Valid Cases	133				
a. 9 cells (60,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,06.					

Πίνακας 16. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Φύλο

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν ότι η κατάσταση απασχόλησης και η πρόθεση διακοπής σπουδών δεν είναι ανεξάρτητες. Όπως φαίνεται (Σχήμα Ι και πίνακας 17), οι φοιτητές και οι φοιτήτριες που εργάζονται, είτε με πλήρες είτε με μειωμένο ωράριο, είναι πιο πιθανό να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους.

Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Κατάσταση απασχόλησης					
Crosstabulation		Ανδρας	Γυναίκα	Άλλο/ Δεν απαντώ	Σύνολο
Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών	Εξαιρετικά απίθανο	9	6	49	64
	Απίθανο	4	10	23	37
	Ούτε απίθανο ούτε πιθανό	10	1	8	19
	Πιθανό	2	1	6	9
	Εξαιρετικά πιθανό	0	0	4	4
Σύνολο		25	18	90	133
Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)		
Pearson Chi-Square	25,102 ^a	8	,001		
Likelihood Ratio	22,307	8	,004		
N of Valid Cases	133				
a. 7 cells (46,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,54.					

Πίνακας 17. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Κατάσταση απασχόλησης

Σχήμα 7. Ομαδοποιημένο ραβδόγραμμα συχνοτήτων ανά κατάσταση απασχόλησης

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν έδειξαν να υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ α) του είδους της διαμονής (Πίνακας 18), β) της πηγής χρηματοδότησης (Πίνακας 19) και γ) των προηγούμενων σπουδών (Πίνακας 20) και της πρόθεσης διακοπής των σπουδών.

Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Διαμονή							
Crosstabulation		Άλλο μέλος οικογένειας	Γονείς	Με φίλους	Μόνος/η	Παππούδες	Σύνολο
Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών	Εξαιρετικά απίθανο	12	43	4	2	3	64
	Απίθανο	6	26	2	2	1	37
	Ούτε απίθανο ούτε πιθανό	2	13	3	1	0	19
	Πιθανό	1	6	0	2	0	9
	Εξαιρετικά πιθανό	0	4	0	0	0	4
Total		20	92	9	7	4	133
Chi-Square Tests							
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)				
Pearson Chi-Square	19,676 ^a	20					,478
Likelihood Ratio	17,705	20					,607
N of Valid Cases	133						
a. 24 cells (80,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,03.							

Πίνακας 18. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Διαμονή

Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Χρηματοδότηση σπουδών					
Crosstabulation		Γονείς ή άλλο μέλος της οικογένειας	Ο/η ίδιος/α	Υποτροφία και/ή άλλη κοινωνική υποστήριξη	Σύνολο
Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών	Εξαιρετικά απίθανο	48	10	3	61
	Απίθανο	21	10	1	32
	Ούτε απίθανο ούτε πιθανό	10	8	0	18
	Πιθανό	6	3	0	9
	Εξαιρετικά πιθανό	4	0	0	4
Σύνολο		89	31	4	124
Chi-Square Tests					
		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		9,533 ^a	8	,299	
Likelihood Ratio		11,134	8	,194	
N of Valid Cases		124			
a. 9 cells (60,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,13.					

Πίνακας 19. : Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Χρηματοδότηση σπουδών

Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Προηγούμενες Σπουδές						
Crosstabulation		Απολυτήρι ο Λυκείου	ΙΕΚ	Πτυχίο Παν./ΤΕΙ	Μεταπτυχιακό	Σύνολο
Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών	Εξαιρετικά απίθανο	55	0	1	4	60
	Απίθανο	34	2	0	1	37
	Ούτε απίθανο ούτε πιθανό	17	0	0	2	19
	Πιθανό	9	0	0	0	9
	Εξαιρετικά πιθανό	4	0	0	0	4
Total		119	2	1	7	129
Chi-Square Tests						
		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)		
Pearson Chi-Square		8,518 ^a	12	,743		
Likelihood Ratio		9,531	12	,657		
N of Valid Cases		129				
a. 24 cells (80,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,03.						

Πίνακας 20. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Προηγούμενες Σπουδές

Για τη διερεύνηση της πιθανής σχέσης μεταξύ πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών και α) ηλικίας, β) έτους σπουδών και γ) μέσης βαθμολογίας διενεργήθηκε ανάλυση συσχέτισης με τον δείκτη rho του

Spearman (Πίνακας 21). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η μόνη στατιστικά σημαντική συσχέτιση είναι μεταξύ βαθμολογίας και πρόθεσης διακοπής σπουδών ($r = -0.317$, $p < 0.01$), το οποίο σημαίνει ότι οι φοιτητές με μεγαλύτερη μέση βαθμολογία στα μαθήματα είναι πιθανό να εκδηλώνουν μικρότερη πρόθεση εγκατάλειψης των σπουδών τους στο τμήμα.

	Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών	Ηλικία	Έτος σπουδών
Ηλικία	-,030		
Έτος σπουδών	-,166	,458**	
Βαθμολογία	-,317**	,305**	,234*
** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			

Πίνακας 21. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Ηλικία-Έτος σπουδών-Βαθμολογία

Για να απαντήσουμε στο **ερευνητικό ερώτημα 2: Ποιος είναι ο βαθμός συσχέτισης της πρόθεσης διακοπής σπουδών με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών;**

Όπως είδαμε από τους παραπάνω πίνακες και την ανάλυση συσχέτισης της Πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών βρέθηκε θετική συσχέτιση με τη μεταβλητή της βαθμολογίας. Όσο μεγαλύτερη είναι η βαθμολογία των φοιτητών τόσο λιγότερο πιθανή είναι η πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών. Επίσης η μεταβλητή της εργασίας των φοιτητών, αν δηλαδή εργάζονται κατά τη διάρκεια των σπουδών τους είτε με μερική απασχόληση είτε με πλήρης απασχόληση παρουσιάζει συσχέτιση με την πρόθεση διακοπής φοίτησης.

Οι υπόλοιπες μεταβλητές δεν παρουσιάζουν σχέση με την πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών.

	Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών	Στάση Καθηγητών	Ικανότητα Καθηγητών	Μετασχηματιστική Ικανότητα	Υποστήριξη	Πρόγραμμα Σπουδών	Διοικητική Ποιότητα
Στάση Καθηγητών	-,302**						
Ικανότητα Καθηγητών	-,183*	,488**					
Μετασχηματιστική Ικανότητα	-,132	,574**	,535**				
Υποστήριξη	-,178*	,424**	,387**	,472**			
Πρόγραμμα Σπουδών	-,192*	,502**	,559**	,547**	,464**		
Διοικητική Ποιότητα	-,113	,253**	,362**	,370**	,301**	,467**	
Υποδομές	-,113	,141	,237**	,183*	,192*	,233**	,073
** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).							
* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).							

Πίνακας 22. Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών και Ποιότητα Υπηρεσιών: Ανάλυση συσχέτισης

Στην ανάλυση συσχέτισης μεταξύ της πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών και την ποιότητα των υπηρεσιών με το γκρουπ των ερωτήσεων «στάση καθηγητών» εμφανίζει αρνητική γραμμική συσχέτιση (correlation - ,302) με το ενδεχόμενο εγκατάλειψης σπουδών με επίπεδο σημαντικότητας >0,05 . Αυτό σημαίνει ότι μεγαλύτερη θετική αξιολόγηση λαμβάνουν οι καθηγητές για τη στάση τους και την αντιμετώπιση τους στους φοιτητές τόσο μικρότερη η πιθανότητα για εγκατάλειψη σπουδών. Όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές, η Ικανότητα καθηγητών, η Μετασχηματιστική ικανότητα, η Υποστήριξη και το Πρόγραμμα σπουδών που εξετάστηκαν παρουσιάζουν ισχνή αρνητική συσχέτιση σε μικρότερα ποσοστά ενώ η Διοικητική ποιότητα και οι Υποδομές δεν έδειξαν συσχέτιση με την Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών.

Σύμφωνα με την έρευνα η στάση των καθηγητών είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει καταλυτικά τους φοιτητές ώστε να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους. Ζητούμενο των φοιτητών είναι οι καθηγητές τους να κατανοούν τις ανάγκες τους, να δίνουν την ανάλογη προσοχή σε κάθε έναν χωριστά, να είναι διαθέσιμοι για καθοδήγηση και συμβουλές και να ενεργούν με γνώμονα το συμφέρον των φοιτητών. Ως προς την ικανότητα των καθηγητών στο εκπαιδευτικό κομμάτι να διαθέτουν τη θεωρητική και την τεχνική γνώση και τα απαραίτητα προσόντα, να γνωρίζουν τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα τους και φυσικά να έχουν επικοινωνιακές δεξιότητες. Επίσης οι καθηγητές να συμβάλλουν όχι μόνο στην απόκτηση επαρκών γνώσεων και την ενίσχυση των δεξιοτήτων όσον αφορά το μελλοντικό τους επάγγελμα αλλά να συμβάλλουν εξίσου στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της αυτοπεποίθησης και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων.

Για να απαντήσουμε στο Ερευνητικό ερώτημα 3:

Ποιος είναι ο βαθμός συσχέτισης της πρόθεσης διακοπής σπουδών με το επίπεδο παρεχόμενης από τα τμήματα εκπαιδευτικής υπηρεσίας;

Η Στάση των καθηγητών είναι ο παράγοντας με τη μεγαλύτερη συσχέτιση με την πρόθεση διακοπής φοίτησης, όπου η μεγαλύτερη θετική αξιολόγηση στη Στάση των καθηγητών υποδεικνύει μικρότερη πιθανότητα για εγκατάλειψη σπουδών. Οι υπόλοιπες μεταβλητές παρουσιάζουν ισχνή αρνητική συσχέτιση ενώ η Διοικητική ποιότητα και οι Υποδομές δεν έδειξαν συσχέτιση.

	Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών	Συναισθηματική Εξάντληση	Δυσπιστία	Αποτελεσματικότητα
Συναισθηματική Εξάντληση	,369**	1,000	,557**	-,271**
Δυσπιστία	,603**	,557**	1,000	-,510**
Αποτελεσματικότητα	-,377**	-,271**	-,510**	1,000

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 23. Πρόθεση εγκατάλειψη σπουδών και Συναισθηματική εξάντληση - Δυσπιστία - Αποτελεσματικότητα

Στην ανάλυση συσχέτισης μεταξύ της πρόθεσης εγκατάλειψης σπουδών και της Συναισθηματικής εξάντλησης, της Δυσπιστίας και της Αποτελεσματικότητας, η Δυσπιστία παρουσιάζει ισχυρή θετική συσχέτιση με την Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών (correlation ,603) και η Συναισθηματική εξάντληση παρουσιάζει θετική συσχέτιση (correlation ,369) με το ενδεχόμενο εγκατάλειψης σπουδών με επίπεδο σημαντικότητας $>0,05$. Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο έντονα οι φοιτητές βιώνουν Συναισθηματική εξάντληση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και Δυσπιστία ως προς το όφελος και την αξία των σπουδών τους τόσο πιο πιθανό είναι το ενδεχόμενο να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους.

Αντίθετα η Αποτελεσματικότητα παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση με την Πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών (correlation ,377) με το ενδεχόμενο εγκατάλειψης σπουδών με επίπεδο σημαντικότητας $>0,05$. Αυτό σημαίνει ότι ο φοιτητής όσο πιο αποτελεσματικός νιώθει (καλές επιδόσεις, κατανόηση της ύλης, ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις απαιτήσεις της Σχολής του) με τις σπουδές του τόσο λιγότερες πιθανότητες έχει να εγκαταλείψει τις σπουδές του.

Ο παράγοντας της συναισθηματικής εξουθένωσης των φοιτητών αντανακλάται μέσα από τη συναισθηματική εξάντληση των φοιτητών, την πνευματική κόπωση που νιώθουν παρακολουθώντας τα μαθήματα της σχολής τους, και τα αισθήματα άγχους, έντασης και στρες που νιώθουν όταν πρέπει να παρακολουθήσουν ένα μάθημα, να μελετήσουν ή να ετοιμάσουν μια εργασία.

Ο παράγοντας της δυσπιστίας των φοιτητών έχει να κάνει με τις αμφιβολίες που νιώθουν ως προς την αξία και το νόημα των σπουδών τους, τη χρησιμότητα και τη μελλοντική αξιοποίηση τους, αλλά και απώλεια του αρχικού ενθουσιασμού και του ενδιαφέροντος για το αντικείμενο σπουδών.

Ο παράγοντας της αποτελεσματικότητας ή μη των φοιτητών σχετίζεται με την ικανότητα τους να λύνουν αποτελεσματικά τα προβλήματα που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους και

να συμμετέχουν με θετικό τρόπο στην παρακολούθηση των μαθημάτων. Επίσης αντικατοπτρίζεται στην αυτοπεποίθηση που νιώθουν οι φοιτητές όταν πετυχαίνουν τους ακαδημαϊκούς τους στόχους, όταν παρακολουθούν την υλη αποτελεσματικά, όταν αποκτούν γνώσεις και νιώθουν καλοί φοιτητές. Ο παράγοντας της αποτελεσματικότητας δεν έχει να κάνει μόνο με την αντικειμενική καλή απόδοση του φοιτητή (για παράδειγμα υψηλή ακαδημαϊκή επίδοση) αλλά και το αίσθημα ότι αποδίδουν καλά, ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της σχολής με επάρκεια και νιώθουν ότι μπορούν να τα καταφέρουν.

Για να απαντήσουμε στο Ερευνητικό ερώτημα 4:

Ποιος είναι ο βαθμός συσχέτισης της πρόθεσης διακοπής σπουδών με την ακαδημαϊκή εξουθένωση;

Η δυσπιστία των φοιτητών παρουσιάζει ισχυρή θετική συσχέτιση ενώ η συναισθηματική εξάντληση παρουσιάζει θετική συσχέτιση με την πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών. Αντίθετα η αποτελεσματικότητα παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση με την πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών

Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα

5.1 Ανασκόπηση στόχων και βασικών αποτελεσμάτων

Η πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών είναι ένα θέμα που έχει πλούσια βιβλιογραφία στο εξωτερικό, ωστόσο στην Ελλάδα δεν έχει ερευνηθεί σε βάθος και οι υπάρχουσες μελέτες εστιάζουν στις ψυχολογικές και συναισθηματικές δυσκολίες των φοιτητών, τους παράγοντες που επηρεάζουν την προσαρμογή τους (Γκαντώνα, 2007. Ευθυμίου, κ. ά., 2007. Παπαδιώτη-Αθανασίου κ. ά., 2003.) καθώς και στη μελέτη των «αιώνιων φοιτητών» (Σταμέλος, 2016. Παναγιωτόπουλος, 2015. Κυπριανός κ. ά., 2003).

Στην παρούσα εργασία στόχος ήταν να γίνει μια μελέτη περίπτωσης του φαινομένου της εγκατάλειψης των σπουδών στον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης και να διερευνηθεί κατά πόσο το φαινόμενο της εγκατάλειψης σπουδών αφορά το συγκεκριμένο κλάδο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας το 51,1% των φοιτητών κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια των σπουδών τους έχουν σκεφτεί να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους αλλά εντέλει μόνο το 3% αυτών το θεωρεί πιθανό ενδεχόμενο, επομένως βλέπουμε ότι σύμφωνα με την παρούσα έρευνα ο βαθμός του φαινομένου είναι μικρός.

Αναλύοντας τις μεταβλητές των δημογραφικών χαρακτηριστικών βρέθηκε ότι υπάρχει συσχέτιση τόσο με το αν οι φοιτητές εργάζονται κατά τη διάρκεια των σπουδών τους όσο και ο μέσος όρος της βαθμολογίας τους. Τα αποτελέσματα αυτά έρχονται να επιβεβαιώσουν τη βιβλιογραφία όπου τα άτομα που εργάζονται, είναι πιθανό να έχουν μειωμένο χρόνο για μελέτη, να μην παρακολουθούν συστηματικά τα μαθήματα και να μην καταφέρνουν να ενσωματωθούν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα (Pratt κ. ά., 2017. O’Keeffe, 2013. Taylo κ. ά., 2012. Yorke, 1999).

Επίσης σύμφωνα με τα θεωρητικά μοντέλα εγκατάλειψης σπουδών (Bean & Eaton, 2001. Kerby, 2015. Swail, 2003. Tinto, 2012) η ακαδημαϊκή επίδοση παίζει καθοριστικό ρόλο στην απόφαση των φοιτητών να εγκαταλείψουν ή όχι τις σπουδές τους, ειδικά τα πρώτα έτη σπουδών (Allen κ. ά., 2008. Choi & Kim, 2018. Geisler, 2018). Σύμφωνα με τον Stinebrickner (2014) οι φοιτητές με χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση βρίσκουν λιγότερο ευχάριστη τη μαθησιακή διαδικασία, ενώ ταυτόχρονα έχουν χαμηλότερες προσδοκίες για ικανοποιητική επαγγελματική και οικονομική αποκατάσταση

στο μέλλον, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην απόφαση να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους. Η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα μπορεί να χωριστεί στο εκπαιδευτικό προσωπικό, τις διοικητικές υπηρεσίες και τις υποδομές του. Η στάση των καθηγητών απέναντι στους φοιτητές, η ικανότητα τους ως εκπαιδευτικοί (κατάρτιση, μεταδοτικότητα, εξειδίκευση, φιλικότητα) και η μετασχηματιστική τους ικανότητα σύμφωνα με την έρευνά μας είναι παράγοντες που συνδέονται στενά με την αξιολόγηση των φοιτητών για τις σπουδές τους και ενδέχεται να επηρεάσουν την πρόθεση εγκατάλειψης σπουδών.

Τέλος η συναισθηματική εξάντληση που βιώνουν οι φοιτητές εξαιτίας της εξουθένωσης που βιώνουν οι φοιτητές εξαιτίας των ακαδημαϊκών τους απαιτήσεων, της δυσπιστίας που νιώθουν για την αξία και το νόημα των σπουδών τους και το αίσθημα της αποτελεσματικότητας ή όχι μπορεί να τους οδηγήσει στην απόφαση να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους.

5.2 Πρακτικές προεκτάσεις

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας υποστηρίζουν αντίστοιχα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας που αναφέρουν ότι οι υπηρεσίες που προσφέρει ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα θα πρέπει να μελετώνται με τα κατάλληλα ερευνητικά όργανα και τα αποτελέσματα να αξιοποιούνται από το ίδρυμα για την κατάρτιση ενός ενιαίου σχεδιασμού που θα στοχεύσει στην ικανοποίηση των φοιτητών και την καλύτερη ποιότητα των υπηρεσιών.

Η στάση και η συμπεριφορά των καθηγητών απέναντι στους φοιτητές θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα ενός σχεδιασμού που θα έχει στόχο την ομαλή ακαδημαϊκή συνεργασία και την ικανοποίηση των φοιτητών, γεγονός που μπορεί να περιορίσει την πρόθεση εγκατάλειψης των σπουδών.

Το πρόγραμμα σπουδών να είναι κατάλληλα διαμορφωμένο ώστε διευκολύνει τη φοίτηση και να μην επιφορτίζει τους φοιτητές με άγχος και στρες προσφέροντάς τους τη δυνατότητα να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες χρήσιμες και απαραίτητες για την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Επίσης το ίδρυμα θα μπορούσε να παρέχει σεμινάρια συμβουλευτικής στους φοιτητές για θέματα αυτο-αποτελεσματικότητας και εσωτερικών κινήτρων που προσδίδουν αξία και νόημα στις σπουδές τους και μειώνουν την συναισθηματική εξάντληση που νιώθουν μέσα από τεχνικές διαχείρισης άγχους και τη δυσπιστία στο αντικείμενο των σπουδών.

Τέλος η παροχή επαγγελματικής συμβουλευτικής θα μπορούσε να βοηθήσει τους φοιτητές να συνδυάσουν τους προσωπικούς τους στόχους με τους ακαδημαϊκούς στόχους αυξάνοντας το αίσθημα της αποτελεσματικότητας και δίνοντας τους κίνητρα να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στη σχολή.

5.3 Περιορισμοί & προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Ο αρχικός στόχος της διπλωματικής εργασίας ήταν να μελετηθεί το φαινόμενο της πρόθεσης εγκατάλειψης των προπτυχιακών σπουδών και στα τρία τμήματα της Επιστήμης της Πληροφόρησης στην Ελλάδα, όμως δυστυχώς λόγω χαμηλής ανταπόκρισης από τα άλλα δύο τμήματα αυτό δεν επιτεύχθηκε. Επομένως το δείγμα αποτελείται μόνο από τους προπτυχιακούς φοιτητές του τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας & Συστημάτων Πληροφόρησης του ΠΑΔΑ. Θα ήταν σκόπιμο στο μέλλον να γίνει μια έρευνα με σκοπό να καλυφθούν στον επιθυμητό βαθμό και τα τρία τμήματα της Επιστήμης της Πληροφόρησης.

Ένας άλλος περιορισμός είναι το γεγονός πως το δείγμα μας αποτελούνταν από περισσότερες γυναίκες, πράγμα που όπως εξηγήσαμε οφείλεται και στο γεγονός ότι υπερτερεί ο αριθμός των γυναικών έναντι των ανδρών που φοιτούν στο τμήμα. Το γεγονός αυτό ενδέχεται να επηρεάζει τη δυνατότητα να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα ως προς το ρόλο του φύλου στις μεταβλητές που μελετήθηκαν.

Επίσης ο συνδυασμός ποσοτικής με ποιοτικής έρευνας που θα βασιστεί σε συνεντεύξεις φοιτητών θα έδινε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών στο τομέα της Επιστήμης της Πληροφόρησης. Ακόμη θα μπορούσε να εξεταστεί μια έρευνα σε έναν συγκεκριμένο αριθμό φοιτητών στο πρώτο έτος των σπουδών τους και στο τελευταίο έτος ώστε να μελετηθεί πως επηρεάζεται το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών στην πορεία των χρόνων φοίτησης, αν οι προσδοκίες των φοιτητών μεταβάλλονται και αν η ακαδημαϊκή εξουθένωση αυξομειώνεται στην πορεία της φοίτησης.

Βιβλιογραφία

- Abdullah, F. (2006). Measuring service quality in higher education: Three instruments compared. *International Journal of Research and Method in Education*, 29(1).
- Ahola, K., & Hakanen, J. (2014). Burnout and health. In M. P. Leiter, A. B. Bakker, & C. Maslach (Eds.), *Burnout at work: A psychological perspective* (pp. 10–31). Psychology Press.
- Aina, C., Baici, E., Casalone, G., & Pastore, F. (2021). The Economics of University Dropouts and Delayed Graduation: A Survey. *SSRN Electronic Journal*.
- Allen, J., Robbins, S. B., Casillas, A., & Oh, I. S. (2008). Third-year college retention and transfer: Effects of academic performance, motivation, and social connectedness. *Research in Higher Education*, 49(7).
- Antoniou AS, Polychroni F. and Vlachakis AN. (2006). Gender and age differences in occupational stress and professional burnout between primary and high-school teachers in Greece. *Journal of Managerial Psychology*, 21(7): 682–90.
- Astin, A.W., Astin, H.S., & Lindholm, J.A. (2011). Assessing students' spiritual and religious qualities. *Journal of College Student Development*, 52(1), 39–61.
- Atif, A., Richards, D., & Bilgin, A. (2013). A student retention model: Empirical, theoretical and pragmatic considerations. In H. Deng & C. Standing (Eds.), *Information systems: Transforming the Future: Proceedings of the 24th Australasian Conference on Information Systems*, 4-6 December 2013. (pp. 1–11). Melbourne: RMIT University.
- Bean, J. (2011). *Engaging ideas: the professor's guide to integrating writing, critical thinking, and active learning in the classroom*. Second edition. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bean, J. (1982). Conceptual models of student attrition: How theory can help the institutional researcher. *New Directions for Institutional Research*, 36, 17–33.
- Bean, J. (1985). Interaction Effects Based on Class Level in an Explanatory Model of College Student Dropout Syndrome. *American Educational Research Journal*, 22, 35.
- Bean, J. P. (1980). Dropouts and turnover: The synthesis and test of a causal model of student attrition. *Research in Higher Education*, 12(2).
- Bean, J. P. (1988). Book review on leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition by Vincent Tinto. *The Journal of Higher Education*, 59(6).
- Bean, J. P., & Tinto, V. (1988). Leaving College: Rethinking the Causes and Cures of Student Attrition. *The Journal of Higher Education*, 59(6).
- Bean, J., & Eaton, S. (2001). The Psychology Underlying Successful Retention Practices. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 3, 73–89.
- Berger, J. & Milem, J. (1999). The role of student involvement and perceptions of integration in a causal model of student persistence. *Research in Higher Education*, 40, 641-664.
- Bilal, A., & Ahmed, H. M. (2017). Organizational Structure as a Determinant of Job Burnout. *Workplace Health and Safety*, 65(3).
- Botti, G., Foddis, D., & Giacalone-Olive, A. M. (2011). Preventing burnout in nursing students. *Soins*, 755, 21-23.
- Brady, M. K., Cronin, J. J., & Brand, R. R. (2002). Performance-only measurement of service quality: A replication and extension. *Journal of Business Research*, 55(1).
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Cerasoli, C. P., Nicklin, J. M., & Ford, M. T. (2013). Psychological need satisfaction under self-determination theory predicts performance: A meta-analysis. Manuscript in progress.
- Choi, J., & Kim, I. (2018). The relationship between local employment growth and regional economic growth: Evidence from Korea. In *Applied Analysis of Growth, Trade, and Public Policy: Ten Years of International Academic Exchanges Between JAAE and KEBA*. In Applied Analysis of Growth, Trade, and Public Policy.

- Delivering quality service: balancing customer perceptions and expectations. (1990). *Choice Reviews Online*, 28(01).
- Durkheim, É. (2005). In *Suicide: A Study in Sociology*. London: Routledge.
- Eaton, R.J. & G. Bradley (2008). The role of gender and negative affectivity in stressor appraisal and coping selection. *International Journal of Stress Management*, 15(1), 94–115.
- Freudenberger, H.J. (1974). Staff burnout. *Journal of Social Issues*, 30 (1), 159-165.
- Geisler, S. (2018). It's All About Motivation? A Case Study Concerning Dropout and Persistence in University Mathematics. In: Rott, B., Törner, G., Peters-Dasdemir, J., Möller, A., Safrudiannur (eds) *Views and Beliefs in Mathematics Education*. Springer, Cham.
- Hoeschler, P. & Backes-Gellner, U. (2017). The Relative Importance of Personal Characteristics for the Hiring of Young Workers. Economics of Education Working Paper Series 0142, University of Zurich, Department of Business Administration (IBW), revised Jan 2018.
- Kerby, M. (2015). Toward a New Predictive Model of Student Retention in Higher Education: An Application of Classical Sociological Theory. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 17, 138–161.
- Kerby, M. B. (2015). Toward a new predictive model of student retention in higher education: An application of classical sociological theory. *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice*, 17(2).
- Kerby, M. B. (2015). Toward a new predictive model of student retention in higher education: An application of classical sociological theory. *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice*, 17(2).
- Liao, H. A., Edlin, M., & Ferdenzi, A. C. (2014). Persistence at an Urban Community College: The Implications of Self-Efficacy and Motivation. *Community College Journal of Research and Practice*, 38(7).
- Lin, S. H., & Huang, Y. C. (2014). Life stress and academic burnout. *Active Learning in Higher Education*, 15(1).
- Maslach, C. & Jackson, S.E. (1984). Burnout in Organizational Settings. *Applied Social Psychology Annual*, 5, 133-153
- Maslach, C. & Jackson, S.E. (1986). *Maslach Inventory: Manual Research Edition*. Palo Alto, C.A.: Consulting Psychologist Press.
- Maslach, C. & Leiter, M.P. (1999). Take this job and love it! : Six ways to beat burnout. *Psychology Today*, 32(5), 5-53.
- Maslach, C. & Leiter, M.P. (2008). Early predictors of job burnout and engagement. *Journal of Applied Psychology Today*, 32(5), 50-53.
- Maslach, C. & Leiter, M.P. (2010). Reserving Burnout: How to rekindle your passion for your work. *Stanford Social Innovation Review*, 3(4), 42-49.
- Maslach, C. (1978). The client role in staff burnout. *Journal of Social Issues*, 34 (4), 111-24.
- Maslach, C. (1982). *Burnout: The cost of caring*. New York: Prentice Hall Inc.
- Maslach, C., & Goldberg, J. (1998). Prevention of burnout: new perspectives. *Applied and Preventive Psychology*, 7 (1), 63–74.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). *Maslach burnout inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2 (2), 99–113.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1986). *Maslach burnout inventory manual* (2nd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). Understanding the burnout experience: Recent research and its implications for psychiatry. *World Psychiatry*, 15(2)
- Maslach, C., & Schaufeli, W. B. (1993). Historical and conceptual development of burnout. In W. B. Schaufeli, C. Maslach, & T. Marek (Eds.), *Professional burnout: Recent developments in theory and research*, (1–16). Washington, DC: Taylor & Francis.

- Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. (1996). Maslach burnout inventory manual (3rd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, Inc.
- Maslach, C., Jackson, S., (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of occupational behavior*, 2 (2), 99-113.
- Maslach, C., Schaufeli, W.B., & Leiter, M.P. (2001). Job Burnout. *Annual Review of Psychology*, 52 (1), 397-422.
- Moneta, G. B. (2011). Need for achievement, burnout, and intention to leave: Testing an occupational model in educational settings. *Personality and Individual Differences*, 50(2).
- O'Keefe, P. (2013). a Sense of Belonging: Improving Student Retention. *College Student Journal*, 47(4).
- Oldfield, B. M., & Baron, S. (2000). Student perceptions of service quality in a UK university business and management faculty. *Quality Assurance in Education*, 8(2).
- Parasuraman, A., & Berry, L. (1991). Refinement and reassessment of the servqual scale. *Journal of Retailing*. 67 (4).
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). A Conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*, 49(4), 41-50.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multi-item scale for measuring customer perception of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1).
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1994). Reassessment of expectations as a comparison standard in measuring service quality: implications for further research. *The Journal of Marketing*, 58(1), 111-124.
- Pratt, I. S., Harwood, H. B., Cavazos, J. T., & Ditzfeld, C. P. (2019). Should I Stay or Should I Go? Retention in First-Generation College Students. *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice*, 21(1).
- Price, J. L. (1989). The Impact of Turnover on the Organization. *Work and Occupations*, 16(4).
- Ramist, L. (1981). College Student Attrition and Retention. In *College Entrance Examination Board* (Vol. 1).
- Reay, D., David, M., & Ball, S. (2001). Making a Difference? Institutional Habitus and Higher Education Choice. *Sociological Research Online*, 5, 1–12.
- Ryle, Gilbert. 1949. *The Concept of Mind*. London: Hutchinson and Co.
- Ryle, Gilbert. 1970a. "Autobiographical." In Ryle: A Collection of Critical Essays, edited by Oscar Wood and George Pitcher, (p. 1-15). New York: Anchor Books.
- Sandström, A. (2006). Solvency, Models, Assessment and Regulation. *Scandinavian Actuarial Journal*, (6).
- Sandström, A. (2009). Solvency: Models, Assessment and Regulation. *Journal of Risk and Insurance*, 76(4).
- Salvagioni, D. A. J., Melanda, F. N., Mesas, A. E., González, A. D., Gabani, F. L., & de Andrade, S. M. (2017). Physical, psychological and occupational consequences of job burnout: A systematic review of prospective studies. In *PLoS ONE*. 12(10).
- Sauer, P., & Zagler, M. (2012). Economic growth and the quantity and distribution of education: A survey. *Journal of Economic Surveys*, 26(5).
- Schaufeli & Buunk, 1996 W.B Schaufeli, Abraham (Bram) Buunk (1996). Handbook of work and health psychology. (311 - 346) Chichester England: Wiley.
- Schaufeli, W. B., & Buunk, B. P. (2004). Burnout: An Overview of 25 Years of Research and Theorizing. In *The Handbook of Work and Health Psychology: Second Edition*. Chichester: Wiley.
- Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. , (1996). Maslach burnout inventory-general survey. The Maslach burnout inventory-test manual. In *Maslach Burnout Inventory*. 1 (26).
- Schaufeli, W. B., Leiter, M. P., Maslach, C., & Jackson, S. E. (1996). The MBI-General Survey. In *Maslach Burnout Inventory Manual*.

- Schaufeli, W. B., Martínez, I. M., Pinto, A. M., Salanova, M., & Barker, A. B. (2002). Burnout and engagement in university students a cross-national study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(5).
- Spady, W. (1970). Dropouts from higher education: An interdisciplinary review and synthesis. *Interchange*, 1, 64–85.
- Spady, W. G. (1970). Dropouts from higher education: An interdisciplinary review and synthesis. *Interchange*, 1(1).
- Stinebrickner, R., & Stinebrickner, T. (2014). Academic performance and college dropout: Using longitudinal expectations data to estimate a learning model. *Journal of Labor Economics*, 32(3).
- Summerskill, J. (1962). Dropouts from College. In N. Sanford (Ed.), *The American college: A psychological and social interpretation of the higher learning* (pp. 627–657). John Wiley & Sons Inc.
- Swail, W. (1995). The Development of a Conceptual Framework to Increase Student Retention in Science, Engineering, and Mathematics Programs at Minority Institutions of Higher Education (Doctoral Thesis). George Washington University.
- Swail, W., Redd, K., & Perna, L. (2003). Retaining minority students in higher education: A framework for success. *ASHE-ERIC Higher Education Report*, 30(3).
- Taylor, G., Lekes, N., Gagnon, H., Kwan, L., & Koestner, R. (2012). Need satisfaction, work-school interference and school dropout: An application of self-determination theory. *British Journal of Educational Psychology*, 82(4).
- Teeroovengadam, V., Kamalanabhan, T. J., & Seebaluck, A. K. (2016). Measuring service quality in higher education: Development of a hierarchical model (HESQUAL). *Quality Assurance in Education*, 24(2).
- Tinto, V. (1975). Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Research. *Review of Educational Research*, 45.
- Tinto, V. (1982). Defining dropout: A matter of perspective. *New Directions for Institutional Research*, 36.
- Tinto, V. (1987). Rethinking the causes and cures of student Attrition. *The University Chicago and London*.
- Tinto, V. (1993). *Leaving College: Rethinking the Causes and Cures of Student attrition*. Chicago: University of Chicago Press.
- Tinto, V. (1997). Classrooms as communities: Exploring the educational character of student persistence. *Journal of Higher Education*, 68 (6).
- Tinto, V. (2006). Research and Practice of Student Retention: What Next? *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 8, 1–19.
- Tinto, V. (2012). *Completing college: Rethinking institutional action*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Tinto, V. (2017). Through the eyes of students. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 19(3).
- Trivellas, P. and Dargenidou D. (2009). Organisational culture, job satisfaction and higher education service quality: the case of Technological Educational Institute of Larissa. *The TQM Journal*, 21(4).
- Vossensteyn, J. J., Kottmann, A., Jongbloed, B. W. A., Kaiser, F., Cremonini, L., Stensaker, B., Hovdhaugen, E., & Wollscheid, S. (2015). *Dropout and completion in higher education in Europe: main report*. European Union.
- Ye, Y., Huang, X., & Liu, Y. (2021). Social support and academic burnout among university students: A moderated mediation model. *Psychology Research and Behavior Management*, 14.
- Yorke, M. (1999). *Leaving early: Undergraduate non-completion in higher education*. London: Falmer Press.
- Yorke, M. (1999). Student withdrawal during the first year of higher education in England. *Journal of Institutional Research in Australasia*, 8, 17–35.

- Zeithaml, V. A. (1988). Consumer Perceptions of Price, Quality, and Value: A Means-End Model and Synthesis of Evidence. *Journal of Marketing*, 52(3).
- Zeithaml, V. A., & Bitner, M. J. (2000). *Service marketing: Integrating customer focus across the firm*. Boston, MA: McGraw-Hill.
- Zeithaml, V.A. Parasuraman, A. & Berry, L. L. (1993). Delivering quality service; Balancing customer perceptions and expectations. *British Journal of Marketing Studies*, 3(3).
- Γκαντώννα, Γ. (2007). Η συμβολή ατομικών και ψυχοκοινωνικών παραγόντων κατά την προσαρμογή του φοιτητικού πληθυσμού στο Πανεπιστήμιο (Διδακτορική Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.
- Ευθυμίου, Κ., Ευσταθίου, Γ., & Καλαντζή-Αζίζι. Α. (2007). *Πανελλήνια Επιδημιολογική Έρευνα Ψυχικής Υγείας στον Φοιτητικό Πληθυσμό*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Κυπριανός Π., Κονιόρδος Μ. (2003). «Η απομυθοποίηση του πανεπιστημίου: αιώνιοι φοιτητές και εγκατάλειψη σπουδών», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*. 132(23-34).
- Παναγιωτόπουλος, Ν. (2015). *Οι "Λιμνάζοντες Φοιτητές" και το Ζήτημα της Πρόσβασης στην Ανώτατη Εκπαίδευση*. (Τεχνική Αναφορά Δράσης 9). Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Παπαδιώτη- Αθανασίου, Β., & Δαμίγος, Δ. (2003). Ανάγκες και ψυχοκοινωνική προσαρμογή φοιτητών/τριών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. *Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*, 32, 231- 263.
- Σακκούλης, Δ., Ασημάκη, Α., & Κουστουράκης, Γ. (2018). Η εγκατάλειψη των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Μια συνθετική προσέγγιση των αιτιολογικών παραγόντων. Στο Λ. Συμεών, Θ. Θάνος & Μ. Βρυωνίδης (επιμ.) *Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση: Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης* (σ. 256-271). Λευκωσία: Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Σταμέλος Γ. (2016). *Κοινωνικές διαστάσεις των πολιτικών στην ανώτατη εκπαίδευση: συγκριτική και διεθνής προσέγγιση Εκδόσεις*. Αθήνα: Διόνικος.
- Σταμέλος, Γ. (2016). *Οι πέραν των κανονικών εξαμήνων φοιτητές*. Τεχνική Έκθεση. Πάτρα: Δίκτυο Πολιτικών Ανώτατης Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Χαραλάμπους, Ε. (2012). *Επαγγελματικές πηγές στρες και επαγγελματική εξουθένωση εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στο Νομό Αττικής*. [Διπλωματική Μελέτη]. Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, ΠΜΣ «Εκπαίδευση και Πολιτισμός».

Παράρτημα Ι: Ερωτηματολόγιο

A. Δημογραφικά στοιχεία

A1. Φύλο;

- Άντρας
- Γυναίκα
- Δεν απαντώ/ Άλλο

A2. Ηλικία;

A3. Εργάζεστε;

- Όχι
- Ναι, με πλήρες ωράριο
- Ναι, με μερική απασχόληση

A4. Με ποιον μένετε;

- Μόνος/η
- Γονείς
- Παππούδες
- Άλλο μέλος οικογένειας
- Με άλλους φοιτητές
- Με φίλους

A5. Ποιος χρηματοδοτεί κυρίως τις σπουδές σας;

- Γονείς ή άλλο μέλος οικογένειας
- Ο/η ίδιος/α
- Υποτροφία ή/και άλλη κοινωνική στήριξη

A6. Ποια βαθμίδα εκπαίδευσης είχατε ολοκληρώσει πριν την εγγραφή σας στο Τμήμα;

- Απολυτήριο Λυκείου
- Πτυχίο από κέντρο Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης (Κολλέγιο, ΙΕΚ κ.λπ.)
- Πτυχίο/ Δίπλωμα Πανεπιστημίου/ΤΕΙ
- Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης
- Διδακτορικό Δίπλωμα Ειδίκευσης
- Άλλο

A7. Σε ποιο ίδρυμα φοιτάτε;

- Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος
- Ιόνιο Πανεπιστήμιο
- Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

A8. Σε ποιο έτος σπουδών είστε;

- 1^ο
- 2^ο
- 3^ο
- 4^ο
- 5ο έτος και πάνω (Επί Πτυχίο)

A9. Ποιος είναι περίπου ο μέσος όρος βαθμολογίας σας μέχρι στιγμής?

A10. Ποιοι είναι οι λόγοι που σας οδήγησαν να επιλέξετε τη σχολή που παρακολουθείτε;

- Κοινωνική πίεση
- Επαγγελματική αποκατάσταση
- Πίεση από την οικογένεια και/ή φίλους
- Ενδιαφέρον για το αντικείμενο σπουδών
- Κλήση στα διδασκόμενα μαθήματα
- Άλλο...

A11. Έχετε σκεφτεί ποτέ να εγκαταλείψετε τις σπουδές σας στο Τμήμα;

- Ναι
- Όχι

A12. Πόσο πιθανό θεωρείτε το ενδεχόμενο να εγκαταλείψετε τις σπουδές σας στο Τμήμα;

Γραμμική κλίμακα 1 έως 5

(1 Εξαιρετικά απίθανο – 5 Εξαιρετικά πιθανό)

B. Αξιολόγηση Τμήματος

Με βάση την μέχρι τώρα εμπειρία σας, θα θέλαμε να μάθουμε την άποψή σας για το Τμήμα στο οποίο φοιτάτε.

Παρακαλούμε επιλέξτε την καταλληλότερη για εσάς απάντηση, βάσει της ακόλουθης κλίμακας:

-2: Διαφωνώ απόλυτα, -1: Διαφωνώ, 0: Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ, +1: Συμφωνώ, +2: Συμφωνώ απόλυτα και ΔΓ/ΔΑ: Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

Στάση, συμπεριφορά και ικανότητα καθηγητών

1. Οι καθηγητές μου κατανοούν τις ανάγκες των φοιτητών
2. Οι καθηγητές μου δίνουν προσοχή σε κάθε φοιτητή ξεχωριστά
3. Οι καθηγητές μου είναι διαθέσιμοι για παροχή καθοδήγησης και συμβουλών στους/τις φοιτητές/τριες
4. Οι καθηγητές μου ενεργούν με γνώμονα το συμφέρον των φοιτητών/τριών
5. Οι καθηγητές μου διαθέτουν τη θεωρητική και την τεχνική γνώση, καθώς και τα προσόντα που χρειάζεται για αυτή τη δουλειά
6. Οι καθηγητές μου έχουν επικοινωνιακές δεξιότητες
7. Οι καθηγητές μου γνωρίζουν τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα ειδίκευσής τους
8. Οι καθηγητές μου προάγουν τη συναισθηματική σταθερότητα των φοιτητών/τριων
9. Οι καθηγητές μου συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης των φοιτητών/τριων
10. Οι καθηγητές μου συμβάλλουν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των φοιτητών/τριων
11. Οι καθηγητές μου συμβάλλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων στον τομέα ειδίκευσής τους
12. Οι καθηγητές μου βοηθούν τους/τις φοιτητές/τριες να ξεπεράσουν τις προκαταλήψεις τους
13. Οι καθηγητές μου συμβάλλουν στην απόκτηση επαρκών γνώσεων και δεξιοτήτων, ώστε οι φοιτητές/τριες να μπορούν να κάνουν καλά τη δουλειά τους στο μέλλον
14. Οι καθηγητές μου ενισχύουν τις γνώσεις, τις ικανότητες και τις δεξιότητες των φοιτητών/τριων

Υποστήριξη εκπαιδευτικής διαδικασίας – αξιολόγηση

1. Οι καθηγητές μου χρησιμοποιούν πολυμέσα για την υποστήριξη της διδασκαλίας (π.χ. προβολικά, παρουσιάσεις σε power point)
2. Οι φοιτητές/τριες συμμετέχουν ενεργά στις μαθησιακές διαδικασίες
3. Οι καθηγητές μου παρέχουν συχνή ανατροφοδότηση στους φοιτητές/τριες αναφορικά με τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις
4. Οι τρόποι αξιολόγησης των μαθημάτων (εργασίες, εξετάσεις) είναι σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες των φοιτητών/τριών

Πρόγραμμα Σπουδών

1. Στο πρόγραμμα σπουδών είναι σαφώς καθορισμένο το περιεχόμενο και οι στόχοι του κάθε μαθήματος
2. Το περιεχόμενο κάθε διδακτικής ενότητας είναι χρήσιμο και σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτει τις ανάγκες κάθε φοιτητή/τριας
3. Το πρόγραμμα σπουδών είναι υψηλών ακαδημαϊκών απαιτήσεων για να διασφαλίζεται η συνολική ανάπτυξη των φοιτητών/τριών.
4. Το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών έχει μεγάλη συνάφεια με την τρέχουσα και μελλοντική εργασία των φοιτητών/τριών

Διοικητική ποιότητα

1. Το διοικητικό προσωπικό του Τμήματός μου είναι πρόθυμο να βοηθήσει τους/τις φοιτητές/τριες
2. Το διοικητικό προσωπικό του Τμήματός μου είναι σε θέση να λύσει τα προβλήματα των φοιτητών/τριών
3. Το διοικητικό προσωπικό του Τμήματός μου είναι ευγενικό
4. Η συμπεριφορά του διοικητικού προσωπικού του Τμήματός μου εμπνέει εμπιστοσύνη στους φοιτητές/τριες
5. Στο Τμήμα μου, οι διοικητικές διαδικασίες μου είναι καλά τυποποιημένες και δεν υπάρχει μεγάλη γραφειοκρατία και περιττές δυσκολίες
6. Στο Τμήμα μου, οι διοικητικές διαδικασίες είναι ξεκάθαρες και καλά δομημένες έτσι ώστε οι χρόνοι παράδοσης να ελαχιστοποιούνται
7. Στο Τμήμα μου, οι επίσημες διαδικασίες και οι κανονισμοί χαρακτηρίζονται από διαφάνεια

Ποιότητα υποδομών

1. Οι αίθουσες διδασκαλίας στο Τμήμα μου είναι επαρκείς
2. Το Τμήμα μου διαθέτει μέρη για ατομική μελέτη και συνεργασία
3. Το Τμήμα μου διαθέτει επαρκή τεχνολογικά εργαλεία και εξοπλισμό για την υποστήριξη της διδασκαλίας (π.χ. προβολικά, πίνακες)

Σε σχέση με τις αρχικές σας προσδοκίες, πώς αξιολογείτε το Τμήμα στο οποίο φοιτάτε;

- Πολύ χειρότερο από ότι το περίμενα
- Χειρότερο από ότι το περίμενα
- Όπως ακριβώς το περίμενα
- Καλύτερο από ότι το περίμενα
- Πολύ καλύτερο από ότι το περίμενα

Σε γενικές γραμμές, πως βαθμολογείτε τη σχέση σας με τους συμφοιτητές σας;

- Πολύ κακές
- Κακές
- Ικανοποιητικές
- Καλές
- Εξαιρετικές

Σε γενικές γραμμές, πόσο ευχαριστημένοι είστε από τις σπουδές σας στο Τμήμα;

1 έως 5 Γραμμική κλίμακα

1 Καθόλου - 5 Απόλυτα

Γ. Συναισθηματική κατάσταση

Οι παρακάτω ερωτήσεις αφορούν τη συναισθηματικής σας κατάσταση σε σχέση με τις σπουδές σας στο Τμήμα στο οποίο φοιτάτε.

Παρακαλούμε επιλέξτε την καταλληλότερη για εσάς απάντηση, ανάλογα με την κλίμακα που κάθε φορά δίνεται.

Πόσο αβέβαιος/η αισθάνεστε για το μέλλον;

1 έως 5 Γραμμική κλίμακα

1 Καθόλου - 5 Απόλυτα

Πόσο συχνά αισθάνεσθε ή έχετε αισθανθεί καθένα από τα παρακάτω κατά τη διάρκεια των σπουδών σας στο Τμήμα;

1. Οι σπουδές μου με εξαντλούν συναισθηματικά
2. Νιώθω εξαντλημένος/η στο τέλος μιας ημέρας μαθημάτων στο πανεπιστήμιο
3. Νιώθω κουρασμένος/η όταν σηκώνομαι το πρωί και σκέφτομαι ότι πρέπει να αντιμετωπίσω άλλη μια μέρα στο πανεπιστήμιο
4. Το να παρακολουθώ ένα μάθημα ή/και να μελετώ μου προκαλεί ένταση
5. Οι σπουδές μου με εξαντλούν εντελώς

Πόσο συχνά αισθάνεσθε ή έχετε αισθανθεί καθένα από τα παρακάτω κατά τη διάρκεια των σπουδών σας στο Τμήμα;

1. Έχω χάσει σιγά σιγά το ενδιαφέρον για τις σπουδές μου από τότε που μπήκα στο πανεπιστήμιο

2. Δεν αισθάνομαι ενθουσιασμό για τις σπουδές μου
3. Πιστεύω όλο και λιγότερο στην πιθανή χρησιμότητα των σπουδών μου
4. Έχω αμφιβολίες για το νόημα των σπουδών μου

Πόσο συχνά αισθάνεστε ή έχετε αισθανθεί καθένα από τα παρακάτω κατά τη διάρκεια των σπουδών στα στο Τμήμα ;

1. Μπορώ να λύσω αποτελεσματικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζω στις σπουδές μου
2. Πιστεύω ότι συμμετέχω, με θετικό τρόπο, στα μαθήματα που παρακολουθώ
3. Νιώθω ότι είμαι καλός/η φοιτητής/τρια
4. Αισθάνομαι ενθουσιασμένος όταν πετυχαίνω τους ακαδημαϊκούς μου στόχους
5. Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου απέκτησα γνώσεις σε πολλά σχετικά θέματα
6. Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, νιώθω ότι μπορώ να παρακολουθήσω την ύλη αποτελεσματικά

Από το 1 έως το 5, πώς βαθμολογείτε τη στάση σας σε σχέση με την ακόλουθη δήλωση: «Μπορώ να διαχειριστώ πολύ καλά τις πιέσεις που νιώθω στο πλαίσιο των σπουδών μου»

1 έως 5 Γραμμική κλίμακα

1 Καθόλου - 5 Απόλυτα

Πώς βαθμολογείτε την απόδοσή σας στη σχολή σας;

- Κακή
- Μέτρια
- Καλή
- Πολύ καλή
- Άριστη

Βελτίωση ψυχολογικής ευεξίας

Πόσο πιστεύετε ότι καθένα από τα παρακάτω μπορεί να βελτιώσει το επίπεδο της ψυχολογικής σας ευεξίας στο πλαίσιο των σπουδών σας;

1. Μείωση του αριθμού των ωρών των μαθημάτων
2. Αναδιαμόρφωση μεθόδων διδασκαλίας
3. Περισσότερες ευκαιρίες ώστε οι φοιτητές/τριες να μπορούν να περάσουν κάθε μία από τις ενότητες του μαθήματος
4. Ένα ευρύτερο φάσμα μαθημάτων για να επιλέξει κανείς
5. Διοργάνωση περισσότερων εργαστηρίων για τη διδασκαλία τρόπων μείωσης του στρες και του άγχους

6. Παροχή άλλων μέσων ψυχολογικής υποστήριξης των φοιτητών/τριων

Παρακαλούμε προτείνετε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να βελτιωθεί η ψυχολογική σας κατάσταση στο πλαίσιο των σπουδών σας.

Παράρτημα II: Η έγκριση της Επιτροπής Ηθικής & Δεοντολογίας

ΠΑ.Δ.Α. - ΑΡ.ΠΡΩΤ: 110527 - 07/12/2021 Αιγάλεω

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ ΑΛΕΟΥΣ ΑΙΓΑΛΕΩ

Ταχ. Δ/ση: Αγ. Σπυρίδωνος, Αιγάλεω ΤΚ 12243

Τηλέφωνο: 2105387294

e-mail: ethics@uniwa.gr

Πληροφορίες: Ευαγγελία Καπουτσή

Αιγάλεω: 07/12/2021

ΘΕΜΑ: Απάντηση σε αίτησή σας

ΠΡΟΣ: κ. Βραϊμάκη Ευτυχία

ΚΟΙΝ: κ. Πολυχρονίδου Γεωργία

Έγκριση της πρότασης

Σας γνωρίζουμε ότι η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.) του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (ΠΑ.Δ.Α.), στην 38η/06-12-2021 συνεδρίασή της, μέσω τηλεδιάσκεψης, εξέτασε το περιεχόμενο του ερευνητικού πρωτοκόλλου με τίτλο «Πρόθεση διακοπής φοίτησης: έρευνα σε προπτυχιακούς φοιτητές στον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης», με αριθμό πρωτοκόλλου 108536/01-12-2021 και Επιστημονικά Υπεύθυνη την κ. Βραϊμάκη Ευτυχία.

Λαμβάνοντας υπόψη:

1. Το έντυπο υποβολής της αίτησης
2. Το ερευνητικό πρωτόκολλο
3. Το έντυπο συγκατάθεσης των συμμετεχόντων στην έρευνα

Η Επιτροπή έκρινε ότι δεν αντιβαίνει στην κείμενη νομοθεσία και συνάδει με γενικά παραδεδομένους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας και ερευνητικής ακεραιότητας ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο διεξαγωγής του ερευνητικού έργου. Επισημαίνεται ότι σε περίπτωση που προκύψει οποιαδήποτε τροποποίηση στο πρωτόκολλο της μελέτης θα πρέπει να επανυποβληθεί στην ΕΗΔΕ για επικαιροποίηση της έγκρισης.

Η Πρόεδρος της Ε.Η.Δ.Ε.

Anna
Deltsidou

Digitally signed by Anna
Deltsidou
Date: 2021.12.07 12:48:08
+02'00'

Δρ Άννα Δελτσίδου
Καθηγήτρια